

Sexuální orientace versus diskriminace

Bc. Marcela Loukotová, DiS.

Diplomová práce
2013

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Marcela LOUKOTOVÁ, DiS.**
Osobní číslo: **H118480**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Sexuální orientace versus diskriminace**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na teoretický popis současného stavu společnosti z hlediska sexuální orientace, formy diskriminace vůči odlišně sexuálně orientovaným skupinám většinovou společností;
- na právní (antidiskriminační zákon), psychologické, sociologické a pedagogické aspekty tohoto problému;
- na obeznámení s relevantní judikaturou v dané oblasti (rozsudky ESD a ESLP);
- na možnosti sociální pedagogiky při nápravě tohoto stavu.

Součástí práce bude sociologický průzkum zaměřený na zjištění současného stavu v oblasti diskriminace odlišně sexuálně orientovaných skupin ve vztahu k většinové společnosti.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Bobek, M., Boučková, P., Kühn, Z. (eds.) Rovnost a diskriminace. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2007.

Brzek, A., Pondělíčková-Mašlová, J. Třetí pohlaví? Praha: Scientia medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4

Fanel, J. Gay historie. Praha: Dauphin, 2000. ISBN 80-7272-010-4

Fialová E. Diskriminace a právo: diskriminace na základě pohlaví a rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce z pohledu práva, 2007.

Janošová, P. Homosexualita v názorech současné společnosti. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5

Procházka, I., Kodl, P., Havlík, K. Společenská diskriminace lesbických žen, gay mužů a bisexuálů v ČR. Gay iniciativa v ČR, 2003.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2013

V Brně dne 30. listopadu 2011

prof. PhDr. Pavel Měhlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. JUDr. Pavel Hungr, CSc.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Bc. Marcela Loukotová DiS.
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně *11. 11. 2013*
.....

Loukotová
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce si klade za cíl prozkoumat problematiku diskriminace v souvislosti se sexuální orientací. V teoretické části jsou definovány základní pojmy týkající se problematiky odlišné sexuální orientace, v další části je práce zaměřena na problematiku diskriminace a ve třetí kapitole teoretické části je provedena komparace registrovaného partnerství a manželství v oblasti veřejného a soukromého práva. Součástí práce je také empirická část, ve které jsem prostřednictvím dotazníkového výzkumu zjišťovala postoj mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí k institutu registrovaného partnerství a k akcím na podporu práv homosexuálů.

Klíčová slova: Sexualita, sexuální orientace, homosexualita, bisexualita, transsexualita, coming out, diskriminace, homofobie, registrované partnerství, manželství, antidiskriminační zákon, hnutí za práva homosexuálů.

ABSTRACT

The goal of this diploma work is to explore the problems of discrimination in connection to the sexual orientation. In the theoretical section there are defined basic terms related to problems of different sexual orientation, in the next part is the work focused on the problem of discrimination and in the third chapter of the theoretical part there is a comparison made of both registred partnership and marriage in the area of public and private law. The diploma work also contains an empirical part, where i tried to find out through questionnaire research an attitude of young homosexual and bisexual oriented people to the institute of registered partnership and to the actions to support homosexual rights.

Keywords: Sexuality, sexual orientation, homosexuality, bisexuality, transsexuality, coming out, discrimination, homophobia, registered partnership, marriage, Antidiscrimination law, homosexual rights movement.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Sexuální orientace versus diskriminace zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG, jsou totožné.

V Brně dne 11. 11. 2013

.....
Bc. Marcela Loukotová, DiS.

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za cenné rady a pomoc při zpracování mé diplomové práce a za čas, který mi věnovala.

Bc. Marcela Loukotová, DiS.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1.1 Vymezení pojmů použitých v práci.....	10
1.2 Vývoj názorů na sledovanou problematiku v literatuře.....	13
1 SEXUALITA A SEXUÁLNÍ ORIENTACE.....	15
1.1 Sexuální menšiny.....	17
1.2 Coming out.....	22
1.3 Homosexualita a práva homosexuálů v historii.....	25
2 DISKRIMINACE.....	28
2.1 Dělení diskriminace.....	28
2.2 Homofobie.....	30
2.3 Antidiskriminační zákon.....	32
2.4 Diskriminace na základě odlišné sexuální orientace.....	34
3 SROVNÁNÍ MANŽELSTVÍ A REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ V PRÁVNÍM ŘÁDU ČR.....	36
3.1 Práva a povinnosti homosexuálů v ČR.....	36
3.2 Registrované partnerství.....	38
3.3 Komparace manželství a registrovaného partnerství.....	40
3.3.1 Vznik a zánik manželství a registrovaného partnerství.....	41
3.3.2 Osobní vztahy mezi manžely a registrovanými partnery.....	43
3.3.3 Majetkové vztahy mezi manžely a registrovanými partnery.....	44
3.3.4 Vyživovací povinnost mezi manžely a registrovanými partnery.....	45
3.3.5 Dědické nároky a manželství a registrované partnerství.....	46
3.3.6 Společné bydlení manželů a registrovaných partnerů.....	47
3.3.7 Vztahy manželů a registrovaných partnerů k dítěti.....	47
II. EMPIRICKÁ ČÁST.....	49
4 CÍL VÝZKUMU.....	50
4.1 Formulace hypotéz.....	50
4.2 Metody výzkumu.....	51
4.3 Charakteristika vzorku respondentů.....	52
5 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	56
6 SHRUTÍ VÝZKUMU A VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	67
ZÁVĚR.....	70
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY.....	71
SEZNAM GRAFŮ.....	75
SEZNAM TABULEK.....	76
SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

V současné společnosti se setkáváme s řadou různorodých menšin, ať už se jedná o menšiny rasové, etnické nebo sexuální. Záleží na každém z nás, jaký vztah a postoj k těmto menšinám zaujme, zda se vydá cestou diskriminace či tolerance.

Stále se objevují hlasy, zda je homosexualita normální. Zda je normální, když dva homosexuální lidé žijí ve společné domácnosti, vychovávají děti a chtějí by využívat stejných práv, jako mají manželské dvojice. Registrované partnerství se stalo jakýmsi prvním krokem k uznání práv homosexuálů, i když podmínky uzavření registrovaného partnerství nelze srovnat s podmínkami uzavření manželství. Mezi mými přáteli a známými je několik homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí, kteří vítají existenci tohoto institutu, i když jim do značné míry připadá v mnoha oblastech nespravedlivý a diskriminační. Nemohou spolu například vychovávat děti. Ale je to opravdu názor většiny takto orientovaných lidí? Při psaní své diplomové práce jsem se na toto téma chtěla blíže zaměřit a zjistit, jaký je postoj takto orientovaných lidí k registrovanému partnerství.

S touto problematikou souvisí také festivaly a akce na podporu práv homosexuálů. Tyto akce slouží jako demonstrace za práva neheterosexuálních menšin, jako jsou registrované partnerství, stejnopohlavní manželství, či ochrana před homofobním násilím. V poslední době se však i v řadách homosexuálů objevují názory, že jsou tyto akce spíše kontraproduktivní, neboť někteří zástupci komunity na sebe upozorňují způsobem, který ovlivňuje mínění veřejnosti v negativním směru. Příliš excentrické a okázalé chování je spíše na škodu pro věci, na kterých záleží více - manželství, dětech, rodině.

Homosexualita vyvolává mnoho otázek, na které neexistují jednoznačné odpovědi. Je správné, že lidé s homosexuální orientací mají právo na uzavření registrovaného partnerství? Mají právo na to, aby mohli vychovávat děti? Jaký postoj zaujímají především mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé k registrovanému partnerství? Cítí se mladá generace s homosexuální a bisexuální orientací diskriminována vůči heterosexuální společnosti v oblasti svých práv? A jaký je názor homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí na akce za práva homosexuálů?

Cílem mé diplomové práce je snaha nalézt odpovědi na tyto otázky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Vymezení pojmů použitých v práci

Aby bylo možné se v dané problematice správně orientovat, je třeba si nejprve definovat základní pojmy, které jsou v práci použity. S diskriminací se můžeme setkat již z důvodu nesprávného porozumění terminologii.

Sexualita je soubor vlastností a jevů, vyplývajících z rozdílu pohlaví.¹

K sexualitě patří:

- anatomické, hormonální a reprodukční rozdíly mezi mužem a ženou (resp. samcem a samicí),
- souhrn projevů chování a citění (resp. reaktivity, tedy dispozice k určitému chování a citění) vyplývajících z tělesných i psychických rozdílů mezi pohlavími, včetně reprodukčních jevů a aktivit,
- erotické projevy a chování se pod pojem sexuality zpravidla zahrnují i tehdy, nejsou-li pohlavně specifické,
- rozdílné sociální role.²

Sexuální orientace se někdy též označuje jako sexuální zaměření, sexuální preference, erotické zaměření, erotická preference.

Obvykle označuje trvalé zaměření eroticko-sexuální náklonnosti k mužům, ženám či oběma pohlavím; v širším smyslu se tak často označuje jakékoliv trvalé objektové zaměření sexuality, specifikované například i věkovým pásmem či kombinací věku a pohlaví přitažlivých osob nebo typem jiných objektů sexuální touhy. Pojem sexuální orientace se vztahuje též k sociálním reprezentacím (společensky sdíleným generalizovaným předpokladům a očekáváním) a s ní spojeným sociálním identifikacím.³

LGBT (dříve také GLBT) je zkratka označující lesby, gaye, bisexuály a transsexuály. Zkratka tak zahrnuje osoby s menšinovým sexuálním zaměřením

¹CAPPONI, V., HAJNOVÁ, R., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994, 152 s. ISBN 80-7169-115-1, s. 53.

² Tamtéž, s. 53.

³ Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva národnostní menšiny Džamily Stehlíkové. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR* [online]. 2007. [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf. s. 4.

vůči heterosexuálnímu zaměření (LGB) a osoby s menšinovou sexuální či genderovou identitou (T).⁴

Coming out je složitý proces, kdy jedinec rozpozná, uvědomí si, přijme svou menšinově - sexuální orientaci a dokáže ji sdělit důležitým osobám.⁵

Coming out je v širším smyslu označení procesu, během kterého člověk rozpoznává a akceptuje svoji menšinovou sexuální orientaci („coming out před sebou samým“ či tzv. „vnitřní coming out“). V užším smyslu se používá pro okamžik svěření jiným osobám, případně veřejnosti (tzv. vnější coming out).⁶

Diskriminace (z lat. *discriminare* = *rozlišovat*) je termín označující nějaké rozlišování. Nejčastěji se používá v negativním významu rozlišování lidí na základě příslušnosti k nějaké obecné skupině bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince.⁷

Sociologické hledisko diskriminace spočívá v omezování, utiskování určitých společenských skupin, resp. jejich jednotlivých členů tím, že jsou jim upírána občanská práva a snižovány šance na uplatnění ve společnosti (ve sféře zaměstnání, politiky i jinde). Sociální diskriminace často vychází z předsudků a může být projevem rasismu. Projevuje se neformálně (spontánní, má lokální charakter) nebo formálně (oficiální státní doktrína). Proti sociální diskriminaci vznikaly v minulosti i dnes různá sociální hnutí s požadavkem sociální spravedlnosti a sociální rovnosti (např. odborová a feministická hnutí).

Podle Hendrycha (2003) diskriminace obecně znamená uplatňování rozdílných podmínek, rozlišování, omezení nebo odnětí práv určité kategorii osob pro společenské nebo ekonomické postavení, národnost, rasu, náboženství, pohlaví, politické názory apod., záměrné znevýhodnění určitých subjektů vytvářením nerovných podmínek.⁸

⁴Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva národnostní menšiny Džamily Stehlikové. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transsgender menšiny v ČR* [online]. 2007. [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf. s. 5.

⁵PROCHÁZKA, I. *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1, s. 7.

⁶ Tamtéž, s. 7.

⁷BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P., KÜHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-584-1 s. 35.

⁸HENDRYCH, D. *Právníký slovník*. 2. rozšířené vydání, C.H. Beck, Praha 2003, 1320 str. ISBN 8071797405.

Homofobie je chorobný nekontrolovatelný iracionální strach z homosexuality a homosexuálně orientovaných lidí.⁹

Homofobie je obava z homosexuality a homosexuálních osob, která může vést k pocitům odporu, nepřátelství až nenávisti a může se stát základem pro odmítající, zesměšňující či ubližující chování vůči homosexuálním lidem nebo vůči lidem u nichž je homosexualita předpokládána; v současné době se pojem homofobie používá pro označení uvedených pocitů a chování vůči všem skupinám osob, které nejsou heterosexuální či se jinak vymykají gendrovému řádu, tzn. gayové, lesby, bisexuální a transsexuální lidé.¹⁰

Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.¹¹

Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zákonem.¹²

⁹CAPPONI, V., HAJNOVÁ, R., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994, 152 s. ISBN 80-7169-115-1.

¹⁰SMETÁČKOVÁ, I., BRAUN, R. *Homofobie v zákovských kolektivech*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, 54 s. ISBN 978-80-7440-016-2.

¹¹§ 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

¹²§ 1 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

1.2 Vývoj názorů na sledovanou problematiku v literatuře

Homosexualita patří k lidstvu od jeho počátků. Její projevy byly v určitých obdobích, jako např. ve starověkém Řecku, zcela normální a společensky dokonce i žádoucí. Naopak např. ve středověku byly jakékoliv homosexuální styky tvrdě trestány. Lásky k opačnému pohlaví existovala vždy, bylo pouze otázkou společenské tolerance, do jaké míry se mohli homosexuálové ke své orientaci veřejně přiznávat.

Homosexuální vztahy byly inspirací pro vznik mnoha významných děl literárních, výtvarných, ale také hudebních a filosofických.

V antické literatuře můžeme například najít příběhy o lásce mezi muži. Ty nejznámější z nich shrnul básník Ovidius ve svém díle *Proměny*. Za zmínku stojí také Platónův dialog *Faidros*, v němž je stěžejním motivem láska muže k chlapci jako cesty k Bohu a Pravdě a nejvyššímu lidskému vztahu. O lesbické lásce, tedy o lásce mezi ženami, pak pojednává básnička Sapphó. Také v Homérově *Íliadě* nalezneme prostor pro interpretaci milostného vztahu mezi Achillem a jeho válečným druhem Patroklem, a o tom Homér jednoznačně nemluví. Známy je také mýtus, který pojednává o básníku a hudebníku Orfeovi. Jedna z jeho částí pak představuje tuto legendu jako svůdce mladých chlapců, které vábil na svůj zpěv a lyru. Za své počínání byl následně ubodán jehlicemi rozhněvaných matek těchto mladíků.¹³

Ve středověké a renesanční literatuře se homosexualita vyskytuje jako hřích sodomie. Existují sice příběhy o přátelství rytířů (např. příběh o rytířích Amisi a Amilovi, hojně rozšířený ve středověké Evropě), avšak jen stěží můžeme hovořit o nějaké oslavě homosexuálních vztahů. Giovanni Boccaccio, který ve svém díle *Dekameron* v jednom z příběhů představuje zločince, jenž pěstoval „zvrácenou lásku“, se tímto v tehdejší společnosti postaral o rozruch. Další z autorů, Dante Alighieri, ve svém mistrném díle *Božská komedie* zřizuje pro vyznavače společensky neakceptovatelného sexuálního chování zvláštní část pekla. Do něj pak umisťuje početnou skupinu přívrženců sodomie, mimo jiné také z řad tehdejší aristokracie, kteří pak musí bez ustání běhat v pekle pod ohnivým deštěm. Za zmínku stojí také fakt, že o mnoho a mnoho století později se stává *Božská komedie* terčem kritiky, kdy se zdá expertům OSN rasistická, urážející muslimy, ale také homosexuály. Poradní organizace při OSN dokonce doporučila

¹³STÁHALOVÁ, L. *Sexuální orientace jako důvod společenské diskriminace*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, IMS Brno. Vedoucí bakalářské práce Zdeňka Vaňková, s. 14 – 15.

italskému ministerstvu vyškrtnout toto dílo z povinných školních osnov, protože z něj prý číší nenávist, urážky a diskriminace. U mladých lidí, kteří ještě nemají dostatek vědomostí a nedokážou si získané informace uspořádat v kontextu dějin, tak toto dílo může vzbuzovat mylnou představu a šířit falešná obvinění nebo dokonce přispívat i k jakémusi ztotožnění s jeho antisemitským obsahem.¹⁴

Mezi další autory zabývající se homosexuální tematikou ve svých dílech patří např. Voltaire, Markýz de Sade, Paul Verlaine, Oscar Wilde, William Shakespeare, George Gordon Byron, Marcel Proust, Thomas Mann, Allen Ginsberg.

Z českých homoerotických básníků můžeme jmenovat básníka Jiřího Kuběnu, v jehož díle dochází k prolínání katolických a antických motivů v kontextu milostného vztahu s mužem. Dalším současně píšícím autorem je nejčtenější český gay autor Adam Georgiev, český básník a prozaik, výrazný autor širokého žánrového a stylového rozpětí.¹⁵

Co se týče odborných statí či pojednání, tematikou odlišné sexuální orientace se zabývali a zabývají mnozí odborníci z řad psychologie, sexuologie či dalších přírodních věd. Problematikou odlišného sexuálního chování se zabýval například Sigmund Freud, či jeho žák Wilhelm Stekel, který dokonce věnoval celou knihu konkrétně problematice bisexuality. Sexualitou jako takovou se zabýval Michael Foucault ve své rozsáhlé práci *Dějiny sexuality*, kde v několika svazcích zkoumá její historická, společenská či vědecká východiska, ale i obecné chápání. Současná doba pak přináší různé pohledy na problematiku odlišné sexuální orientace, na její příčiny, formy a aspekty v kontextu s psychologickými či sociálními východisky. Vydává se odborná literatura, objevují se články v periodikách, vědecké statě, na svět přichází také mnoho příruček, které se věnují například boji proti diskriminaci. V České republice v této souvislosti pak můžeme zmínit dva přední sexuology, Jaroslavu Pondělíčkovou - Mašlovou či Petra Weisse.¹⁶

¹⁴STÁHALOVÁ, L. *Sexuální orientace jako důvod společenské diskriminace*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, IMS Brno. Vedoucí bakalářské práce Zdeňka Vaňková, s. 14 – 15.

¹⁵FANEL, J. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000. 527 s. ISBN 8072720104.

¹⁶STÁHALOVÁ, L. *Sexuální orientace jako důvod společenské diskriminace*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, IMS Brno. Vedoucí bakalářské práce Zdeňka Vaňková, s. 14 – 15.

1 SEXUALITA A SEXUÁLNÍ ORIENTACE

V této kapitole vymezím pojmy, jejichž pochopení je důležité pro porozumění vývoje postavení sexuální menšiny ve společnosti. Cílem následujícího textu je představit historickou proměnu významu sexuality a stručně uvést zásadní milníky, které vedly k dnešnímu pojetí.

Lidskou sexualitu pokládáme za součást lidského bytí, za výsledný akt přirozenosti a kultury, jehož subjektem je člověk – se vším, co toto určení představuje. Člověk je ovšem i objektem sexuality, protože je současně jejím aktérem, motivem a tématem.¹⁷

Sexualita je soubor vlastností a jevů, vyplývajících z rozdílu pohlaví.¹⁸

K sexualitě patří:

- anatomické, hormonální a reprodukční rozdíly mezi mužem a ženou (resp. samcem a samicí),
- souhrn projevů chování a citění (resp. reaktivity, tedy dispozice k určitému chování a citění) vyplývajících z tělesných i psychických rozdílů mezi pohlavími, včetně reprodukčních jevů a aktivit,
- erotické projevy a chování se pod pojem sexuality zpravidla zahrnují i tehdy, nejsou-li pohlavně specifické,
- rozdílné sociální role.¹⁹

Sexuální orientace se někdy též označuje jako sexuální zaměření, sexuální preference, erotické zaměření, erotická preference.

Obvykle označuje trvalé zaměření eroticko-sexuální náklonnosti k mužům, ženám či oběma pohlavím; v širším smyslu se tak často označuje jakékoliv trvalé objektové zaměření sexuality, specifikované například i věkovým pásmem či kombinací věku a pohlaví přitažlivých osob nebo typem jiných objektů sexuální touhy. Pojem sexuální

¹⁷PONDĚLÍČEK, I., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, J. *Lidská sexualita jako projev přirozenosti kultury*. 1. vyd. Praha: Avicenum – zdravotnické nakladatelství, n. p., 1971. s. 28.

¹⁸CAPPONI, V., HAJNOVÁ, R., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994, 152 s. ISBN 80-7169-115-1, s. 53.

¹⁹Tamtéž, s. 53.

orientace se vztahuje též k sociálním reprezentacím (společensky sdíleným generalizovaným předpokladům a očekáváním) a s ní spojeným sociálním identifikacím.²⁰

Sexuální chování lidí je výsledkem dlouhého evolučního procesu. Jde o velmi starou motivační strukturu. V populárním chápání sexuality se dosud uplatňuje koncepce sexuálního pudu. Tedy představa, že sex je podobnou potřebou jako potrava nebo pití, že se aktivuje vnitřním nedostatkem a vyznačuje se puzením k uspokojení.²¹

Moderní společnosti staví na existenci dvou pohlaví, dle českého sociologa M. Fafejty je však toto přesvědčení sociálně zkonstruováno. Existují společnosti, kde se systém dvou výlučných pohlaví nevyskytuje. Transsexuálové, transvestiti, hermafroditi apod. mají v těchto společnostech vlastní status zvláštního pohlaví, například u navažských indiánů existuje kolem padesáti pohlavních kategorií.²²

Pokud chceme popsat termíny jako muž a žena či mužské a ženské chování, půjde o popis s heterosexuálním obsahem. V naší společnosti je normativní heterosexuality, jsou jí podloženy tradiční sociální instituce jako manželství a rodina. Heterosexuální instituce jsou chápány jako přirozené, jsou originálem a normou.²³

Heterosexuality

Je eroticko – sexuální zaměření na osoby opačného pohlaví.²⁴

Heterosexuality je převažující nebo výlučná erotická a citová náklonnost k osobám opačného pohlaví.²⁵

Již zmiňovaný sociolog Fafejta uvádí, že heterosexuality identita, tak jak ji dnes chápeme, by nemohla existovat, kdyby neexistovala identita homosexuality, neboť heterosexuality společnost homosexualitu nutně potřebuje pro svou existenci, aby se mohla vůči něčemu vymezovat.²⁶

²⁰ Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva národnostní menšiny Džamily Stehlikové. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuality a transgender menšiny v ČR* [online]. 2007. [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf. s. 4.

²¹ ZVĚŘINA, J. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, s.r.o, 2003. s. 48.

²² FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 1. vyd. Věrovaný: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004. s. 10.

²³ Tamtéž, s. 77.

²⁴ CAPPONI, V., HAJNOVÁ, R., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994, 152 s. ISBN 80-7169-115-1, s. 53.

²⁵ PROCHÁZKA, I. *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1, s. 26.

²⁶ FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 1. vyd. Věrovaný: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004. s. 77-78.

1.1 Sexuální menšiny

Používané pojmy „sexuální menšiny“ či „sexuální minority“ s sebou nesou dvě významová omezení: slovo *sexuální* je zjednodušeně interpretováno jako na sex se vztahující, což není zcela přesné, a *menšiny* (minority) vzbuzují dojem, že jde o něco malého a bezvýznamného, což také nevystihuje podstatu problému. Proto se především mezi odbornou veřejností preferuje zkratka LGBT, tedy Lesby, Gayové, Bisexuální a Transsexuální lidé. Zkratka zahrnuje osoby s menšinovou sexuální orientací (LGB) a osoby s menšinovou sexuální či genderovou identitou (T). Někdy bývá připojováno písmeno I jako označení pro Intersexuály (osoby, u nichž se vyskytují nebo v době narození vyskytovaly biologické znaky obou pohlaví). Proto se v průběhu let vžilo ustálené seskupení pojmů „lesbická, gay, bisexuální, transgender a intersexuální menšina.“²⁷

V minulosti se většina lidí s odlišnou sexuální orientací skrývala, žila svůj život v izolaci či v ilegální subkultuře. Tendence ke skrytému stylu života však z různých důvodů často přetrvává i v dnešní společnosti. Lze tak ještě odlišovat pojmy menšina a komunita. Pro účely této práce budeme za příslušníka sexuální menšiny považovat každého s menšinovou sexuální orientací nebo odlišnou pohlavní identitou bez ohledu na to, zda se za jejího příslušníka sám uvědoměle považuje. Příslušníkem komunity je ten, kdo se za něj sám pokládá.²⁸

Homosexualita

Je eroticko – sexuální zaměření na jedince stejného pohlaví. Výraz homosexualita pochází z řeckého „homos“, což znamená stejný, a z latinského „sexus“, jehož význam je pohlaví. Někdy je první část slova homos mylně zaměňováno s latinským označením pro muže, čímž vzniká domněnka, že homosexualita označuje sexuální styk mužů. Homosexualita ale samozřejmě zahrnuje i lesbické ženy a podle důkazů některých vědců i zvířata.²⁹

²⁷ Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva národnostní menšiny Džamily Stehlikové. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transsgender menšiny v ČR* [online]. 2007. [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf. s. 5.

²⁸ Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva národnostní menšiny Džamily Stehlikové. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transsgender menšiny v ČR* [online]. 2007. [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf. s. 7.

²⁹ CAPPONI, V., HAJNOVÁ, R., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994, 152 s. ISBN 80-7169-115-1, s. 54.

Homosexualitu můžeme popsat jako trvalou citovou a erotickou preferenci osob stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nezvolený stav, charakterizovaný tím, že jeho nositel je pohlavně přitahován a vzrušován převážně či výlučně osobami stejného pohlaví.³⁰

Ze sociálního hlediska lze homosexualitu chápat jako geneticky determinovaný celoživotní a neměnný stav libida, při kterém jedinec za podmínek svobodné volby preferuje za účelem sexuálního a citového kontaktu objekt stejného pohlaví, přičemž takto vzniknutý vztah se svou kvalitou v plné míře vyrovná vztahu heterosexuálnímu.³¹

Homosexualitu můžeme dělit několika různými způsoby do několika různých skupin. Podle pohlaví samozřejmě rozlišujeme homosexualitu *ženskou* (lesbismus, lesbická láska, tribadie, sapfismus) a *mužskou* (androfilie, uranismus, pederastie).

Velice důležitou součástí sexuální identity homosexuála je její emoční rozměr. V tomto případě můžeme homosexualitu rozdělit na *egodystonní*, to je taková, kdy nositel svoji orientaci odmítá, žije v trvalém konfliktu, není adaptován na skutečnost a připraven na ní stavět budoucnost, potřebuje pomoc odborníka a na *egosyntonní*, tj. že nositel přijal svoji orientaci, přiznává ji okolí, netouží po změně, myslí na budoucnost založenou na tomto základě.³²

Dodnes si ani odborníci nejsou jisti tím, jaký je opravdový původ homosexuality. Na jedné straně se setkáváme s tvrzeními, že je neurologicky nebo geneticky vrozená. Na druhé straně stojí tvrzení, že zásadní roli hrají sociální a kulturní faktory. Slýcháme názory, že je homosexualita vyvolána nedostatečnou hladinou hormonů matky v těhotenství (u mužů) či neadekvátním působením na dítě v jeho raném dětství (Kateřina Nedbálková, 2007), kdy se do jeho tří let setkává s narušenými rodičovskými rolami, nebo kdy není dostatečná otcovská výchova. Na čem se shodne většina odborníků, je fakt, že jde o sexuální orientaci trvalou, neměnnou a neléčitelnou.³³

Určit zastoupení homosexuálů ve společnosti je velmi nesnadné, neboť výsledky průzkumů se značně liší. Údaje se pohybují od 0,4 % u mužů a 0,3 % u žen až po 10-15 %

³⁰BRZEK, A., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, J. *Třetí pohlaví?*. Praha: Scientiamedica, 1992. ISBN 80-85526-03-4.

³¹JANOŠOVÁ, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5.

³²DOMEŠOVÁ, A. *Život homosexuála* [online]. STUD Brno, 2005 [cit. 2010-09-23]. Dostupný z WWW: <http://studovna.stud.cz/sb-domesova/1_3_typy.phtml>.

³³PROCHÁZKA, I. *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1.

gayů a lesbických žen. Nejčastěji se uvádí četnost u mužů 4 % (až 10 %) a u žen 1 % a více.

Tato odlišná čísla způsobuje fakt, že přestože jsou dotazníky anonymní, někteří lidé se ke své sexuální orientaci nepřiznají. Je třeba také vzít v úvahu nejednoznačný vztah mezi orientací a chováním. Sexuální chování se rovněž v průběhu života mění, mnoho homosexuálů může žít část života v heterosexuálním vztahu a naopak. Předpokládá se, že lesbiček je méně než gayů, ale ani zde není zcela jasno. Tato situace je zřejmě způsobena tím, že homosexuální ženy jsou méně nápadné svému okolí, lépe unikají pozornosti, jejich orientace je snáze maskovatelná.³⁴

Ivo Procházka ve svém díle *Comingout* (2002) uvádí různé hodnoty počtu homosexuálů a heterosexuálů ve společnosti, dle výzkumů z dubna 2002 a to dle sexuální orientace, sexuální identifikace a sexuálního chování, viz. tabulka č. 1.

Tab. č. 1.: Počet homosexuálů a heterosexuálů v populaci v závislosti na sexuální orientaci, sexuální identifikaci a sexuálním chování

	Sexuální orientace	Sexuální identifikace	Sexuální chování
Heterosexuálové	96%	95-97%	90%
Homosexuálové	4%	2-3%	1-2%

Převzato z:³⁵

Bisexualita

Je nevyhraněné, zároveň homosexuální i heterosexuální zaměření, tzn. pro bisexuálního jedince jsou sexuálně přitažlivé osoby obojího pohlaví.³⁶

Celoživotní, neměnný, subjektem nezapříčiněný a nezvolený stav, v jehož důsledku je jeho nositel pohlavně vzrušován a přitahován přibližně stejně silně osobami obou pohlaví. O bisexualitě můžeme hovořit pouze u těch jedinců, kteří nedokážou vůbec rozlišit, kterému pohlaví by dali přednost, protože jejich vzrušivost je v obou směrech podobná. Takových osob, které jsou skutečně bisexuálně zaměřené je však velice málo.

³⁴TALANDOVÁ, J. *Sociální postavení lesbických žen a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti*. Praha: L-klub Lambda, 1997, s. 10.

³⁵PROCHÁZKA, I. *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1.

³⁶CAPPONI, V., HAJNOVÁ, R., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994, 152 s. ISBN 80-7169-115-1, s. 24.

Většinou se k bisexuální orientaci hlásí homosexuálové, kteří se bojí odsouzení ze strany svého okolí a ze strany společnosti, a raději než by přiznali svou pravou sexuální orientaci, označí se za bisexuály.³⁷

Názorů na bisexuální orientaci je mnoho. Je to poměrně sporný typ orientace. Někteří psychoanalytici dříve tvrdili, že bisexualita je vrozená všem lidem a až později na základě vlastní identity a v souladu s genitáliemi je zformována monosexualita – tedy vyhraněná orientace na jedno pohlaví. Jedinec tedy vytěsňuje jedno zaměření ze svého vědomí.³⁸

Naproti tomu některé teorie tvrdí, že bisexualita prakticky neexistuje a jedná pouze o experimenty heterosexuálů ze zvědavosti. Řada homosexuálů ve snaze svoji homosexualitu potlačit má zkušenost i s opačným pohlavím, přesto se nedá říci, že jsou bisexuální. Může se jednat o zvědavost, snahu odlišit se, či chvilkovou nikoliv trvalou záležitost. Nejenže je dnes bisexualita považována za normu, je akceptována a někdy dokonce vyžadována. Mnoho žen tvrdí, že jsou bisexuálky, ale zda toto vychází skutečně z jejich přirozenosti, může být zpochybnitelné. Často se pouze snaží vyhovět svému partnerovi a svolí k sexu s jinou ženou a partnerem zároveň, v tomto případě se ovšem nejedná o bisexualitu jako takovou.³⁹

Zařadíme-li bisexualitu jako orientaci mezi heterosexualitu a homosexualitu, jedná se tedy o orientaci, kdy je jedinec schopen navázat stejné citové a sexuální vztahy jak s muži, tak s ženami a tato orientace je mu zcela přirozená, tedy se s ní narodil. K úplnému uspokojení potřebuje mít paralelně vztahy s oběma pohlavími. Takových lidí je ve společnosti pravděpodobně velmi málo. Bisexualita je méně viditelná než homosexualita a její výskyt je odhadován pouze na 1 %. Podle výzkumu jsou bisexuálové méně oblíbení u homosexuálů. Nechtějí s nimi navazovat dlouhodobé vztahy. V ČR není možné mluvit o existenci nějaké bisexuální komunity. V lesbických organizacích se sice pohybuje množství bisexuálních žen, avšak nikdy nevznikla specializovaná organizace nebo sekce, která by bisexuální ženy sdružovala.

³⁷BRZEK, A., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, J. *Třetí pohlaví?*. Praha: Scientiamedica, 1992. ISBN 80-85526-03-4.

³⁸FREUD K., *Homosexualita u muže*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1962, s. 33.

³⁹MURIN, G., WEISS, P. *Abeceda tělesné lásky*. Praha: Triton, 2004, s. 36.

Neexistují ani statistiky, na základě kterých lze určit výskyt bisexualit ve společnosti. Neexistují ani komunity sdružující výhradně bisexuály, ti se proto hlásí k homosexuálním hnutím.⁴⁰

Transsexualita

Transsexualita nebo také transexualismus je označována jako porucha sexuální identity (identifikace). Jedná se o stav, kdy je tělesný vzhled v nesouladu s psychikou. To znamená, že člověk má psychiku ženy v těle muže a naopak. Takový člověk má negativní vztah ke svému tělu. Rozlišujeme dva typy transsexualit - MtF a FtM – z angličtiny Male to Female (muž, který se cítí být ženou) a Female to Male (žena, která touží být mužem).⁴¹

Transsexuál se psychicky identifikuje s opačným pohlavím, než ve kterém se narodil. Přeje si žít jako osoba opačného pohlaví. K vlastnímu tělu má odpor, včetně dotekového. Fyziologické funkce jeho pohlaví jsou mu nepříjemné (menstruace, erekce, poluce).

Diagnostika transexualismu je složitá a vyžaduje dlouhodobé sledování. Transsexualita se projevuje již v dětství, kdy například chlapci mají dívčí záliby, raději jsou s maminkou a identifikují se s pohlavím své matky místo otce. Ne vždy to ovšem nutně značí poruchu pohlavní identity, není proto dobré vyvozovat závěry a snažit se transsexualitu řešit u dětí či mladistvých. Řada transsexuálů může působit na okolí jako homosexuálně orientovaní jedinci. Je-li muž v těle ženy heterosexuální, budou ho tedy přitahovat ženy.⁴²

Sexuoložka Fifková odhaduje počet transsexuálů v ČR na 1:10 000. Problematika transsexualit je velmi úzce spojena s homosexualitou. Mnoho homosexuálních mužů má velmi výrazný feminní vzhled a homosexuální ženy mají naopak velmi silně maskulinní vzhled. Rovněž i jejich záliby mohou být podobné spíše opačnému pohlaví. Transsexuálové jsou zcela odmítaví ke svému tělu a pohlaví, jejich identita je zcela narušena. Narušení pohlavní identity může vykazovat i homosexuál.⁴³

⁴⁰ Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva národnostní menšiny Džamily Stehlikové. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transsgender menšiny v ČR* [online]. 2007. [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf.

⁴¹ FIFKOVÁ, H., a kol. *Transsexualita, diagnostika a léčba*. Praha: Grada, 2002, s. 19.

⁴² CAPPONI, V., HAJNOVÁ, R., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994, 152 s. ISBN 80-7169-115-1, s. 132.

⁴³ FIFKOVÁ, H., a kol. *Transsexualita, diagnostika a léčba*. Praha: Grada, 2002, s. 19.

Sexuologové Brzek a Pondělíčková - Mašlová uvádí, že vykazují-li homosexuálové nějaké poruchy sexuální identity, záleží na jejich míře. Jde-li o malé množství, hovoříme o *maskulinní mužské homosexualitě* a *feminní ženské homosexualitě*. Je-li sexuální identita narušena více, jedná se o *feminní mužskou homosexualitu* a *maskulinní ženskou homosexualitu*. Brzek a Poledníčková - Mašlová píše: „Feminní homosexuální muži mají mnohdy silnou touhu chovat se žensky, dokonce jako partnery mnohdy preferují heterosexuální muže a s homosexuálním mužem nejsou schopni kvalitního erotického prožitku.“⁴⁴ Tito muži jsou šťastní, mohou-li se chovat jako ženy, veřejně se tak projevují velmi zřídka. Obdobné je to u maskulinních homosexuálních žen, které mají mužské záliby, nosí sportovní oblečení, svou ženskost potlačují a snaží se vyrovnat mužskému chování. Hranice pro rozpoznání těchto typů homosexuálů a transsexuálů je velmi tenká. Proto jsou pro definitivní operativní změnu pohlaví nutná všechna podrobná a složitá psychologická vyšetření, aby se vyloučila případná homosexualita a jiné odchylky. Operativní změnu pohlaví musí schválit odborná komise na ministerstvu zdravotnictví a platnost rozhodnutí je dva roky. Změna pohlaví je dlouhodobější proces, kdy kromě zmíněných psychologických vyšetření prochází člověk i hormonální léčbou.⁴⁵

1.2 Coming out

V souvislosti s tématem homosexuality je nutné připomenout a podrobněji rozebrat tzv. proces coming outu.

Je to složitý proces, kdy jedinec rozpozná, uvědomí si, přijme svou menšinově - sexuální orientaci a dokáže ji sdělit důležitým osobám.⁴⁶ Coming out je v širším smyslu označení procesu, během kterého člověk rozpoznává a akceptuje svoji menšinovou sexuální orientaci „coming out před sebou samým“ či „*vnitřní coming out*“. V užším smyslu se používá pro okamžik svěření jiným osobám, případně veřejnosti - *vnější coming out*.⁴⁷

⁴⁴BRZEK, A., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, J. *Třetí pohlaví?*. Praha: Scientiamédica, 1992. ISBN 80-85526-03-4, s. 33.

⁴⁵ Tamtéž, s. 33-35.

⁴⁶PROCHÁZKA, I. *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1, s. 6.

⁴⁷Tamtéž, s. 6.

Fáze coming outu

Jakousi *první fází* coming outu je samotné rozpoznání homosexuality. Projevení sexuální preference je spojeno s obdobím dospívání. Za jakési náznaky můžeme považovat erotické sny, fantazie, představy, kde cílem naší touhy je osoba stejného pohlaví, dále první lásky, zamilování.⁴⁸ Někteří si svoji orientaci uvědomí až v dospělosti. Nedokážou rozeznat slabé náznaky, a proto se často můžeme setkat s homosexuály, kteří končí dlouholetý heterosexuální vztah či se dokonce rozvádějí. S tímto jevem se však setkáváme i u jedinců, kteří svou sexualitu dobře znají. Navazují vztahy s osobami opačného pohlaví ze strachu, že bude jejich pravá sexuální orientace prozrazena a že je společnost nepřijme či třeba z touhy po dítěti. Později svoji sexuální orientaci poznávají především ženy, jejichž sexualita dozrává ve vyšším věku a je ovlivněna pasivním charakterem ženské sexuální role. U mnohých jedinců, jež ještě svou sexuální orientací zcela nerozpoznali, se můžeme setkat s bisexuálními tendencemi, tedy s navazováním sexuálních i citových vztahů s osobami jak stejného, tak opačného pohlaví. Tito jedinci se necítí tolik ohroženi možností vyloučení ze společnosti, avšak praxe je mnohdy zcela odlišná a jejich situace se ještě více komplikuje. Bisexuálové jsou odmítáni většinou společností z důvodu nezodpovědného chování a neschopnosti rozeznat svou pravou orientaci a gay a lesbická komunita tyto jedince nepřijímá, protože podle nich pouze skrývají svoji homosexualitu a narušují prosazování zájmů jejich komunity.⁴⁹

⁴⁸ Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva národnostní menšiny Džamily Stehlikové. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR* [online]. 2007. [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf.

⁴⁹ PROCHÁZKA, I. *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1, s. 6.

Tabulka č. 2 demonstruje, v jakém věku si podle Günthera (1988) svou homosexualitu mužští jedinci nejčastěji uvědomují.⁵⁰

Tab. č. 2.: Počet homosexuálních mužů, kteří si uvědomí svou sexuální orientaci v závislosti na jejich věku

Rozpoznání homosexuální orientace	Procento rozpoznaných v daném věku
do 12 let	11 %
12-16 let	59 %
16-18 let	15 %
18-24 let	12 %
nad 24 let	3 %

Převzato z:⁵¹

Po první fázi přichází *druhá fáze*, asi nejtěžší, kdy nově rozpoznanou sexuální orientaci musí jedinec přijmout. Což v dnešní společnosti není vůbec jednoduché. Tato fáze je spojena se zhoršenou náladou až depresivními stavy, poruchami spánku, nechutenstvím a podobně. Mnohdy není jedinec schopen toto období zvládnout sám a na řadu přichází odborná lékařská a psychologická pomoc.⁵²

Třetí fáze je svěření se někomu dalšímu. Tedy odhalení své sexuální orientace okolí. Největším strašákem bývají rodiče a odpověď na otázku, jak jejich nově rozpoznanou sexuální orientaci přijmou. Zmíněná otázka je v mnoha případech existenční. Vždyť v dnešní době mladí lidé setrvávají pod křídly svých rodičů až do dospělosti a v případě nepochopení a nutnosti postavit se ihned na vlastní nohy jedinec může rázem čelit nepříjemné hrozbě bezdomovectví a celkovému vyloučení. Praxe je však většinou taková, že se mladí homosexuálové setkávají s kladnou reakcí svých rodičů, kteří mnohdy o odlišné orientaci svých dětí neměli vůbec ponětí, a v případě, kdy je záporná, se často v kladnou později obrátí. Problém může nastat, když se toto téma náhle v rodině stane

⁵⁰PROCHÁZKA, I. *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1, s. 7.

⁵¹Tamtéž.

⁵²Tamtéž.

tabu, nehovoří se o něm, což může vyvolávat patologické chování a situace. Musíme si uvědomit, že sami rodiče prožívají takový menší coming out. V některých zemích dokonce zakládají svá sdružení pro podporu nejen mezi sebou, ale také celého gay a lesbického hnutí a za prosazení práv svých dětí.⁵³

O ukončení coming outu hovoříme v momentě, kdy je jedinec připraven veřejně hájit svá práva a důstojnost.⁵⁴

1.3 Homosexualita a práva homosexuálů v historii

Cílem následující kapitoly je představit historickou proměnu významu sexuality a stručně uvést zásadní milníky, které vedly k dnešnímu pojetí.

Sexuální chování lidí bylo, je a bude usměrňováno etickými a právními normami. Omezení se týká chování, které narušuje zavedené společenské zvyklosti, a které tak či onak ohrožuje jiné členy společnosti. V naší kultuře je tradičně chráněn zájem dětí a rodiny. Současná česká právní úprava se zakládá na snaze trestat především takové sexuální činy, které objektivně poškozují jiného člověka a jeho zájmy, případně jsou zdrojem objektivního ohrožení stability společnosti. Hlavním objektem právní restrikce je sexuální chování bez souhlasu objektu, tedy široká oblast sexuální agresivity.⁵⁵

První zmínky o homosexuálním chování a přístupu společnosti k homosexualitě pocházejí ze starověku, kde byla velmi rozšířena a považována za běžnou.

Např. v Mezopotámii existovaly zvláštní nevěstince s mužskými prostitutky, a to pod náboženskou záštitou (nevěstince se nacházely ve velkých chrámech, jako byl babylonský chrám).⁵⁶

Zcela ojedinělým v dějinách lidstva byl názor na homosexualitu a postavení homosexuálů ve společnosti v antickém Řecku, kde homosexuálové dosáhli rovnoprávnosti s heterosexuály. Proč k takovému vývoji došlo právě v Řecku, zůstává záhadou, ale jak je známo, Řekové byli obdivovateli krásných věcí, tedy i krásného lidského těla, a ideálem krásy se stalo svalnaté tělo mladého muže. V Řecku se vytvořil zvláštní fenomén, kdy starší vlivní muži udržovali poměr s mladíky z urozených rodin,

⁵³PROCHÁZKA, I. *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1, s. 14.

⁵⁴Tamtéž, s. 15.

⁵⁵ZVĚŘINA, J. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, s.r.o, 2003, s. 156.

⁵⁶MORUS, R. *Světové dějiny sexuality*. Praha: Naše vojsko, 1992. s. 23.

a kromě darů jim často poskytovali vzdělání a obživu a na homosexuální styky se nahlíželo jako na zcela přirozenou věc.⁵⁷ Více než o homosexualitu se zde jednalo pouze o homosexuální chování, kdy zajisté ne všichni muži byli od přírody homosexuály, pouze udržovali homosexuální styky, protože takové byly společenské zvyklosti. Za běžné však bylo považováno pouze homosexuální chování mezi muži, a přestože řecká básnička Sappó kvůli své lásce k ženě dala vzniknout pojmu lesba, vztah mezi ženami pro staré Řecko rozhodně charakteristický nebyl.⁵⁸

V antickém Římě k homosexualitě přistupovali jinak než staří Řekové – byla sice tolerovaná a beztrestná, ale pravého Římana nehodná, považovaná za „řecký mrav“. Nicméně u svých vládců Římané homosexualitu tolerovali, známý je například vztah císaře Hadriána s mladíkem Antinoem.⁵⁹

Nástup křesťanství ovšem přinesl nový náhled a postoj na homosexualitu. Křesťanství zavádělo tvrdé tresty za homosexuální chování a pod hrozbou smrti byla homosexualita projevem nemravnosti. Zpočátku se angažovaly pouze církevní soudy, ovšem vliv křesťanství působil celospolečensky a věci se zabývaly i soudy světské.

Byzantský císař Justinián v šestém století odůvodňoval trestání homosexuálů smrtí tím, že homosexuální jednání je rouhání se proti Bohu a jako takové může vzbudit jeho hněv, což by mohlo vést až k tomu, že Bůh sešle na zemi trest v podobě zemětřesení nebo hladomoru. Karel Veliký, první římský císař, zase prohlásil, že příchod muslimů je právě důsledkem rouhavých činů homosexuálů. Další římský císař, Ludvík Pobožný, rozhodl, že homosexuálové se propříště budou trestat upálením. Od jedenáctého století pak byly trestní činy sodomie a chlípnosti předány pod světské soudy. Smrt tehdy nebyla jediným trestem, který homosexuálům hrozil. Například při pokusech o homosexuální styk byly stanoveny takové tresty, jako je uřezání uší nebo vypíchnutí očí.

Dvanácté století pak přineslo tresty zakopání do země za živa nebo utopení. Velice známá kniha Kladivo na čarodějnice z patnáctého století pak uváděla sodomii jako jedno z hlavních poznávacích znamení čarodějnictví. To umožnilo další rozšíření postihu homosexuálů. Všechny zákonné úpravy homosexuálního chování vydané v rámci Svaté říše římské měly samozřejmě platnost i pro České země, které byly její součástí. Nicméně se uplatňovaly velice nejednotně a v různých regionech byla homosexualita trestána různě.

⁵⁷MORUS, R. *Světové dějiny sexuality*. Praha: Naše vojsko, 1992. s. 43.

⁵⁸Tamtéž, s. 45.

⁵⁹Tamtéž, s. 57.

Někde se za homosexuální chování považovala jen anální soulož, jinde mezi takovéto chování bylo řazeno více projevů. Obecně však platilo, že každá mimomanželská sexuální aktivita mohla být kriminalizována.⁶⁰

Jednotné trestní právo na našem území pochází z doby rakouské monarchie z 18. století. Tehdy bylo homosexuální chování zařazeno ještě spolu s např. zoofilii mezi zločiny proti dobrým mravům a čistotě jako smilstvo proti přírodě. Samozřejmě se tyto trestné činy řadily mezi ty hrdelní. Na konci osmnáctého století, za vlády Josefa II., došlo k tomu, že homosexuální chování přestalo být trestáno smrtí. Hrozilo za něj vězení, nucené práce nebo bičování. Rakousko bylo v té době zřejmě jedinou zemí, která zrušila trest smrti za homosexuální chování.⁶¹

Za první republiky byli homosexuálové evidováni v policejních kartotékách. Povinnost dostavit se k zápisu do kartotéky měli lidé, proti kterým měla policie důkazy, udání nebo svědecké výpovědi, že se dopustili smilstva proti přírodě a s těmi pak bylo zahájeno trestní řízení. Tuto povinnost nechat se zapsat do evidence měli však i lidé, proti kterým žádné usvědčující doklady policie neměla. Jen se o nich vědělo či tušilo, že jsou homosexuálně orientovaní. Vše pod záminkou jakési vědecké pomůcky policejního ředitelství. Osud mnohých tak záležel čistě jen na náhodě.

Další zlom nastal s příchodem nacismu a druhé světové války. Homosexuálové byli označeni rasistickými teoretiky za ty, kteří promrhávají rozplozovací sílu mužů. Homosexuálové byli označováni růžovým trojúhelníkem, posíláni do koncentračních táborů, kde byli mučeni, kastrováni a posíláni na nejhorší práce. Dokonce i ostatní skupiny, které nacisté v koncentračních táborech drželi, jimi opovrhovali. Po skončení druhé světové války a obnovení Československa začaly opět platit prvorepublikové zákony. Trestnost homosexuality zmizela z našich zákonů v roce 1961.⁶²

Vývoj společnosti a jejího pohledu zapříčinil rozsáhlou vlnu emancipace homosexuálů především v druhé polovině 20. století. V roce 1992 byla homosexualita vyřazena Světovou zdravotnickou organizací z mezinárodní klasifikace nemocí a ČR vyškrtla homosexualitu ze seznamu nemocí v roce 1993. V roce 1999 byly přijaty na popud Evropské unie první ustanovení zakazující diskriminaci na základě odlišné sexuální orientace.

⁶⁰FANEL, J. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000. 527 s. ISBN 8072720104.

⁶¹Historie homosexuality [online]. gayentertainment.webnode.cz [cit. 2013-09-24]. Dostupné z: <http://gayentertainment.webnode.cz/historie-homosexuality>.

⁶²FANEL, J. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000. 527 s. ISBN 8072720104.

2 DISKRIMINACE

Diskriminace (lat. *discriminare* = *rozlišovat*) je termín označující nějaké rozlišování. Nejčastěji se používá v negativním významu rozlišování lidí na základě příslušnosti k nějaké obecné skupině bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince.⁶³

Sociologické hledisko diskriminace spočívá v omezování, utiskování určitých společenských skupin, resp. jejich jednotlivých členů tím, že jsou jim upírána občanská práva, snižovány šance na uplatnění ve společnosti (ve sféře zaměstnání, politiky i jinde). Sociální diskriminace často vychází z předsudků a může být projevem rasismu. Může se projevovat neformálně (spontánní, má lokální charakter) nebo formálně (oficiální státní doktrína). Proti sociální diskriminaci vznikaly v minulosti i dnes různá sociální hnutí s požadavkem sociální spravedlnosti a sociální rovnosti (např. odborová a feministická hnutí).

Podle Hendrycha (2003) diskriminace obecně znamená uplatňování rozdílných podmínek, rozlišování, omezení nebo odnětí práv určité kategorii osob pro společenské nebo ekonomické postavení, národnost, rasu, náboženství, pohlaví, politické názory apod., záměrné znevýhodnění určitých subjektů vytvářením nerovných podmínek.⁶⁴

2.1 Dělení diskriminace

Z hlediska teorie rovnosti však zdaleka ne každé rozlišování je diskriminací. Hovoříme – li tedy o diskriminaci, nerozumíme tím jakékoliv rozlišování, ale rozlišování nějakým způsobem negativní, rozlišení zatěžující určitou skupinu osob, ať již s ohledem na zakázané kritérium nebo s ohledem na způsob, jakým je tohoto rozlišování dosahováno nebo jak je v praxi realizováno.⁶⁵

⁶³BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P., KÜHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-584-1 s. 35.

⁶⁴HENDRYCH, D., *Právníký slovník*. 2. rozšířené vydání, C.H. Beck, Praha 2003, 1320 str. ISBN 8071797405.

⁶⁵BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P., KÜHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-584-1 s. 38.

Rozlišujeme přímou a nepřímou diskriminaci:

- a) **Přímou diskriminací** rozumíme takovou regulaci, kdy je s určitou osobou nebo skupinou osob zacházeno ve srovnatelné situaci méně výhodným způsobem než s osobami jinými, pokud se tak děje z důvodů právně neospravedlnitelných (pokud se tak děje na základě nepřipustného kritéria – například rasa, národnost, pohlaví, sexuální orientace, náboženství, jazyk apod.), ledaže je rozdílné zacházení na základě takového kritéria věcně odůvodněno oprávněným účelem a prostředky k jeho dosahování jsou přiměřené nebo nezbytné; nebo se tak děje svévolně, tedy bez možného rozumného zdůvodnění takové regulace).⁶⁶
- b) **Nepřímá diskriminace** vychází z toho, že určitá obecná právní úprava, která formálně neobsahuje žádnou zakázanou diskriminační klasifikaci, ve skutečnosti vyvolává diskriminaci při své aplikaci. Podstata problému nepřímé diskriminace náleží v rovině aplikační (řešením je změna interpretace dané normy a stanovení přednosti výkladu souladného s principem rovnosti před výkladem s tímto principem nesouladným) nebo v rovině obecné (celková vadnost konstrukce právní normy jejím tvůrcem).⁶⁷

Pojem diskriminace znamená rozlišování mezi různými skupinami lidí takovým způsobem, že některým skupinám jsou přiznána určitá práva a privilegia a jiné jsou naopak ve svých právech omezeny, přičemž jedinec je hodnocen v rámci skupiny, do které je zařazen.

Pozitivní diskriminace, někdy také **podpůrná akce** (z angl.: *affirmative action*), odkazuje k politice, která bere v úvahu faktory jako rasa, barva kůže, náboženství, pohlaví, sexuální orientace, zdravotní postižení nebo národnost při zvážení podpory znevýhodněných skupin v oblastech zaměstnání, vzdělání a podnikání. Opatření pozitivní diskriminace byla nejprve aplikována ve Spojených státech. Někteří kritikové této politiky upozorňují na fakt, že zvýhodňování určité skupiny nutně diskriminuje ostatní skupiny obyvatel, jiní upozorňují na nákladnost, neefektivnost a chybná východiska takového

⁶⁶BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P., KŮHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-584-1, s. 43.

⁶⁷ Tamtéž, s. 52 – 53.

politiky.⁶⁸ Mezi zvýhodňované skupiny patřily např. rasové menšiny, etnické menšiny, ženy, tělesně postižení, váleční veteráni apod.

2.2 Homofobie

Homofobie je chorobný nekontrolovatelný iracionální strach z homosexuality a homosexuálně orientovaných lidí.⁶⁹

Homofobie je obava z homosexuality a homosexuálních osob, která může vést k pocitům odporu, nepřátelství až nenávisti a může se stát základem pro odmítající, zesměšňující či ubližující chování vůči homosexuálním lidem nebo vůči lidem u nichž je homosexualita předpokládána; v současné době se pojem homofobie používá pro označení uvedených pocitů a chování vůči všem skupinám osob, které nejsou heterosexuální či se jinak vymykají genderovému řádu, tzn. gayové, lesby, bisexuální a transsexuální lidé.⁷⁰

Pojem homofobie se však postupem doby vyvíjel a dnes máme několik významů tohoto pojmu.

Jedním z nich je strach z toho, že když člověk nebude odsuzovat homosexualitu, sám se ocitne v podezření, že je homosexuál. Hlavním zdrojem obav z vlastní potenciální skryté homosexuality je latentně přítomný nevyřešený problém vlastní sexuality.

Dalším významem pojmu homofobie může být strach z vlastní potenciální skryté homosexuality. Za tímto důvodem je jednoznačně výskyt heterosexuality jako většinového způsobu života, který ovládá naši společnost a převážná část lidí se v tomto středním proudu cítí dobře a snaží se nevybočovat. Možnost, že by se mohli chovat způsobem, který by mohl zapříčinit vznik pochyb okolí o jejich heterosexuality, je tedy nepřijatelná.

Třetím druhem homofobie je možné definovat jako odstup vůči homosexuálně orientovaným ze strany křesťanství, konkrétně katolické církve, která většinou vidí tuto menšinu jako nenormální, patologickou či hříšnou.

⁶⁸BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P., KÜHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-584-1, s. 60.

⁶⁹CAPPONI, V., HAJNOVÁ, R., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994, 152 s. ISBN 80-7169-115-1.

⁷⁰SMETÁČKOVÁ, I., BRAUN, R. *Homofobie v žákovských kolektivech*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, 54 s. ISBN 978-80-7440-016-2.

Čtvrtá forma je typ homofobie ve své základní podobě, tedy strach či nenávisť vůči homosexuálům, racionálně zdůvodňovaný jako ohrožení privilegovaného statusu heterosexuality.⁷¹

Homofobní postoje jsou dle Bláhy (2006) nejčastěji vyjádřeny:

- *individuálními předsudky* - individuální předsudky nejčastěji vychází z neznalosti a nedostatku zkušeností s homosexuály, z konfliktu se sociálními normami, s představami a hodnotami a také z popření a projekce vnitřních konfliktů.

- *institucionalizovanou diskriminací* - nevyjadřují jenom vztah jednotlivce k jednotlivci, nýbrž to, jaký vztah má celá společnost, skrze instituce, vůči homosexuálům. S institucionální diskriminací se lze setkat ve školách, v náboženství, ve sportu, v médiích nebo v armádě. Důležité je si uvědomit, že pokud je nějaký předsudek podporován základními společenskými institucemi, stává se skupinovou normou, a dokonce může docházet k legitimizaci předsudků. Typickým jevem je diskriminace v zaměstnání, homosexuálové jsou považováni za rozvratný živel v armádách a problematické je pro ně i dárcovství krve, jako důsledek toho, že je tato skupina často považována za hlavního přenašeče nemoci AIDS.⁷²

- *internalizovanou homofobii* – ta přesouvá negativní postoje heterosexuální společnosti k homosexuálům samotným. Na homosexuály je vytvářen společností systematický tlak, a je tak pro ně velice obtížné cítit se dobře se svou vlastní identitou. Homosexuál vyrůstá ve společnosti, ze které se na něj neustále valí spousta informací o tom, jak je homosexualita nenormální, nemorální až deviantní. Internalizovaná homofobie se tak stává příčinou strachu z vlastní sexuality, emoční ambivalence, depresivních stavů a anxiózních nálad spojených se sebevražednými sklony. Dopady mohou být mnohdy mnohem vážnější než dopady netolerance ze strany heterosexuální většiny. Internalizovaná homofobie také sehrává velice důležitou roli v procesu sebepoznání, sebepřijetí a vytvoření si vlastní identity a je jedním z důležitých činitelů při procesu coming out.⁷³

⁷¹PALKOVIČ, J. *Sociální exkluze homosexuálů v ČR*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd. Vedoucí diplomové práce Dana Knotová, s. 16 – 17.

⁷²PALKOVIČ, J. *Sociální exkluze homosexuálů v ČR*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd. Vedoucí diplomové práce Dana Knotová, s. 17.

⁷³BLAHA, M. *Internalizovaná homofobie*. Havlíčkův Brod: 2006, 44 s.

Výzkumy, které se zaměřovaly právě na vliv internalizované homofobie na kvalitu života homosexuálů, ukázaly, že jejich život je více než cokoliv jiného ovlivněn snahou přizpůsobit se většinovému prostředí. Homosexuálové jsou prakticky neustále konfrontováni s tím, že se od nich očekávalo, že budou heterosexuální.⁷⁴

2.3 Antidiskriminační zákon

Diskriminace je závažným sociálním jevem, a tak se ochrana nejen sexuální menšiny před diskriminací stala v posledních letech samozřejmou součástí právního systému Evropské unie i právního řádu České republiky.

Dne 1. 9. 2009 nabyl účinnosti zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (antidiskriminační zákon), jemuž předcházely dva návrhy tohoto zákona, a to z roku 2005 a 2007.

V části první, hlavě první Obecná ustanovení, § 1 stanoví předmět úpravy:

(1) Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství v návaznosti na Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy, které jsou součástí právního řádu. Blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace ve věcech:

- a) práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání,
- b) přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti,
- c) pracovních, služebních poměrů a jiné závislé činnosti, včetně odměňování,
- d) členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, včetně výhod, které tyto organizace svým členům poskytují,
- e) členství a činnosti v profesních komorách, včetně výhod, které tyto veřejnoprávní korporace svým členům poskytují,
- f) sociálního zabezpečení,
- g) přiznání a poskytování sociálních výhod,
- h) přístupu ke zdravotní péči a jejího poskytování,
- i) přístupu ke vzdělání a jeho poskytování,

⁷⁴PALKOVIČ, J. *Sociální exkluze homosexuálů v ČR*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd. Vedoucí diplomové práce Dana Knotová, s. 18.

j) přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování.⁷⁵

(2) Tento zákon se nevztahuje na právní vztahy související s úpravou podmínek vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí nebo osob bez státní příslušnosti na území České republiky.

(3) Fyzická osoba má právo v právních vztazích, na které se vztahuje tento zákon, na rovné zacházení a na to, aby nebyla diskriminována.

Hlava druhá upravuje právní prostředky ochrany před diskriminací. Podle § 10:

(1) Dojde-li k porušení práv a povinností vyplývajících z práva na rovné zacházení nebo k diskriminaci, má ten, kdo byl tímto jednáním dotčen, právo se u soudu zejména domáhat, aby bylo upuštěno od diskriminace, aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

(2) Pokud by se nejevilo postačujícím zjednání nápravy podle odstavce 1, zejména proto, že byla v důsledku diskriminace ve značné míře snížena dobrá pověst nebo důstojnost osoby nebo její vážnost ve společnosti, má též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

(3) Výši náhrady podle odstavce 2, určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.⁷⁶

Antidiskriminační zákon je tak dalším zákonem, který přiznává homosexuálům právo nebýt diskriminován na základě sexuální orientace (ačkoli právo nebýt diskriminován na základě své sexuální orientace mají samozřejmě i heterosexuálové).⁷⁷

Rok 2007 vyhlásila Evropská unie Evropským rokem rovných příležitostí na podporu nediskriminačního a rovného zacházení se všemi občany EU. Česká republika se samozřejmě jako člen Evropské unie taktéž zapojila, a vláda zřídila Pracovní skupinu pro otázky sexuálních menšin.

⁷⁵ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (antidiskriminační zákon).

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ MUHROVÁ, K. *Vývoj právní úpravy postavení homosexuálů*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra dějin státu a práva. Vedoucí diplomové práce Pavel Salák, s. 55.

Pracovní skupina provedla ucelenou analýzu situace LGBT menšiny v České republice.⁷⁸ Na základě analýzy pak pracovní skupina doporučila provedení změn některých zákonů (např. zákona o dani dědické, darovací a dani z převodu nemovitostí či celního zákona), dále doporučila jednotlivým ministrům, které oblasti dotačně podporovat (např. projekty ke zmírnění homofobních postojů), a v neposlední řadě doporučila realizaci osvětové činnosti.

Na činnost pracovní skupiny poté navázal Výbor pro sexuální menšiny, který je činný dodnes, a jehož členy jsou aktivisté z nevládních neziskových organizací zaměřených na GLBT minoritu a zástupci státní správy.

Prioritami Výboru pro rok 2010⁷⁹ se stalo např. prosazení možnosti osvojení dítěte druhého partnera, rozšíření aktivity zaměřené na boj s homofobií i na základní školy či diskuze s církvemi o právech sexuálních menšin.⁸⁰

2.4 Diskriminace na základě odlišné sexuální orientace

Pokud hovoříme o diskriminaci na základě sexuální orientace, máme tím na mysli diskriminaci osob s menšinovou (homosexuální) sexuální orientací. Vrozená homosexualita je v zásadě nezměnitelným prvkem osobní identity člověka. Odlišnost v sexuální oblasti bývá většinou vnímána jako něco zvráceného a opovrženého. Diskriminace z důvodu sexuální orientace představuje komplex zásahů směřujících jednak proti sebehodnocení a sebeúctě jednotlivce, jednak proti projevům tohoto osobního stavu.⁸¹

Na ústavní úrovni je zákaz diskriminace obsažen v čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který zakotvuje rovný přístup k řadě práv bez diskriminace z mnoha konkrétních důvodů nebo i jiného postavení. Sexuální orientaci lze podřadit pod „jiné postavení.“ Uvedený článek Listiny vychází z čl. 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která je pro ČR závazná, a podle níž rozhoduje Evropský soud pro lidská práva. Výslovně je diskriminace na základě sexuální orientace zakázána také

⁷⁸ Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva národnostní menšiny Džamily Stehlíkové. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transsgender menšiny v ČR* [online]. 2007. [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf.

⁷⁹ Zápis ze schůze Výboru pro sexuální menšiny ze dne 26.1.2010. [cit. 2013-09-25]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rfp/sexualni-mensiny/pracovni-skupina-pro-otazky-sexualnich-mensin-24225/>.

⁸⁰ MUHROVÁ, K. *Vývoj právní úpravy postavení homosexuálů*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra dějin státu a práva. Vedoucí diplomové práce Pavel Salák, s. 55.

⁸¹ BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P., KUHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 256.

v právu Evropské unie, a to v čl. 13 Smlouvy o založení Evropského společenství ve znění Amsterodamské smlouvy z roku 1997.⁸²

Diskriminace na základě sexuální orientace může mít podobu omezení přístupu k základním lidským právům a může nastat v různých oblastech společenského života: diskriminace v přístupu k ekonomické činnosti či veřejným službám, uzavírání svazku osob stejného pohlaví (manželství a registrované partnerství), rodičovská práva, adopce a výchova dětí, reprodukční práva. Extrémním případem jsou tzv. zločiny z nenávisti (hatecrimes), kdy dochází k násilným útokům motivovaným nesnášenlivostí k dané skupině obyvatel.⁸³

Povinnost zajišťovat rovné zacházení a ochranu před diskriminací z důvodu sexuální orientace je nedostatečně upravena v pracovně - právní oblasti. Zákoník práce neupravuje ochranu před diskriminací dostatečně, přičemž z hlediska ochrany LGBT lidí je pracovně - právní oblast a přístup k zaměstnání nejdůležitější, neboť to je sféra života, kde jsou diskriminováni nejčastěji.⁸⁴

Důsledkem diskriminace z důvodu sexuální orientace je vyloučení a odsunutí dané menšiny na okraj zájmu i práv. K diskriminačním projevům dochází tehdy, pokud je osobní charakteristika důvodem rozdílného zacházení, ačkoliv je vzhledem ke konkrétní situaci zcela nepodstatná. Ačkoli v západní Evropě a v USA existuje množství výzkumných studií, které toto téma podrobně analyzují, v České republice byl zatím proveden pouze jeden rozsáhlejší výzkum. S výraznou diskriminací na trhu práce se podle této studie setkalo 12 % respondentů a 25 % respondentů uvedlo, že se setkalo s obtěžováním na pracovišti z důvodu své sexuální orientace, přičemž zhruba třetina respondentů uvedla, že svoji sexuální orientaci na pracovišti důsledně tají právě z obavy před diskriminací. Diskriminaci v oblasti služeb uvedlo 13 % respondentů, v oblasti bydlení a zdravotnictví shodně 7 % respondentů. Je tedy patrné, že diskriminace na základě sexuální orientace není zanedbatelný problém.⁸⁵

⁸²BEŇOVÁ, K., ET. AL. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8, s. 18.

⁸³VOLŠTÁTOVÁ, T. *Sexualita a ochrana lidských práv: problém ochrany práv homosexuálů a transsexuálů*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra právní teorie. Vedoucí diplomové práce Tatiana Machalová, s. 64.

⁸⁴BEŇOVÁ, K., ET. AL. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8, s. 18.

⁸⁵VOLŠTÁTOVÁ, T. *Sexualita a ochrana lidských práv: problém ochrany práv homosexuálů a transsexuálů*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra právní teorie. Vedoucí diplomové práce Tatiana Machalová, s. 64.

3 SROVNÁNÍ MANŽELSTVÍ A REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ V PRÁVNÍM ŘÁDU ČR

Cílem této kapitoly je srovnání a nalezení rozdílů dvou typů soužití partnerů, tedy manželství a registrovaného partnerství a jejich ukotvení v právním řádu České republiky. Nejprve obecně přiblížím práva a povinnosti homosexuálů v ČR.

3.1 Práva a povinnosti homosexuálů v ČR

Práva a povinnosti jsou snad nejdiskutovanější oblastí v souvislosti s homosexualitou. Každá země je má nastaveny odlišně. Některé státy jsou k právům této menšiny velice benevolentní, v jiných se naopak na prosazení některých z nich stále čeká. Příkladem velké otevřenosti je Nizozemí, které uzákonilo nejenom registrované partnerství, ale také možnost adopce páry stejného pohlaví. Na druhé straně stojí např. Maďarsko, i dnes velice homofobní stát, nebo Írán, kde je homosexualita trestána smrtí.⁸⁶

Musíme si uvědomit, že práva a povinnosti jsou ovlivňovány celkovým pohledem a rázem dané společnosti. Jen těžko se prosadí např. zákon o registrovaném partnerství v zemi, která je silně homofobní a naopak. Dalším neméně podstatným vlivem je fakt, že jako je tato sexuální orientace menšinová v celé společnosti, je menšinová také tam, kde se o návrhu a přijetí různých zákonů rozhoduje. Přijetí či odmítnutí v zásadě určují heterosexuálové, protože početně homosexuály převyšují. Problémem může také být jakési zúžené vidění homosexuality, kdy si někteří pod tímto pojmem představí pouze homosexuální styk, ale neuvědomí si už, že homosexualita stejně jako heterosexualita není pouze o pohlavním styku, ale také o vztahu dvou lidí, ve kterém jde i gayům a lesbičkám o pocit bezpečí, oddanosti, lásky a podobně a že je pro ně nesmírně důležité upravit jejich práva a povinnosti, aby i oni se ve svém partnerství a nejenom v něm, mohli cítit bezpečně.⁸⁷

⁸⁶PROCHÁZKA, I. *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1.

⁸⁷HELMINIAK, D. A. *Co vlastně Bible říká o homosexualitě?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-77325-122-2.

Homosexuálové mají v české legislativě ukotvena stejná základní práva a povinnosti jako kdokoli jiný. V Listině základních práv a svobod, jako součásti ústavního pořádku České republiky, je v Hlavě první, článku třetím zakotveno:

- (1) Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. Jiným postavením, jak již bylo uvedeno výše, je myšlena právě sexuální orientace.⁸⁸

Homosexuálové jsou v právním řádu České republiky chráněni před diskriminací antidiskriminačním zákonem, který je účinný od 1. 9. 2009, a jemuž se podrobněji věnuji výše.

Zákon podle některých názorů nepřináší vůbec nic nového, plní spíše jakýsi preventivně-výchovný cíl. Jeho zastánci však v zákoně vidí možnost, jak se lépe chránit a domáhat se určité kompenzace. Čím více případů se dostane před soud, tím více vzroste povědomí o této problematice ve společnosti a tím snad dojde ke snížení diskriminace v naší společnosti. Avšak jako každý zákon, i tento má své nedostatky a nemůže ochránit úplně. Některé jeho části vyvolávají prudké debaty. Jak například rozeznat, co opravdu je a co není diskriminací? Mnoho homosexuálů svá práva ani neuplatňuje, a to ze dvou důležitých důvodů. Dle výzkumů mnozí z nich nevědí o svých možnostech, a na druhé straně stojí ti, kteří jsou si svých práv vědomi, ale neuplatní nárok na soudní ochranu ze strachu, že nebudou vyslyšeni.⁸⁹

V České republice byl významným mezníkem rok 2006, kdy došlo 1. 7. 2006 k přijetí zákona o registrovaném partnerství. Zákon upravuje vznik partnerství, podmínky vstupu do partnerství, neplatnost a neexistenci partnerství, povinnosti a práva partnerů, zánik partnerství, registraci partnerství a dále pak obsahuje novelizaci osmnácti zákonů, ve kterých se provádějí další změny spojené se zřízením institutu registrovaného partnerství.⁹⁰

⁸⁸BEŇOVÁ, K., ET. AL. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8, s. 18.

⁸⁹Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva národnostní menšiny Džamily Stehlikové. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transsgender menšiny v ČR* [online]. 2007. [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf.

⁹⁰Gay a lesbická liga [online]. ©2004-2005 [cit. 2013-09-26]. Stručný obsah zákona o registrovaném partnerství. Dostupné z WWW: <<http://www.gil.cz/gil-dokumenty/2006-03-14-prehled-rp.phtml>>.

Do té doby byly LGB lidé vystaveni specifické diskriminaci z důvodu sexuální orientace spočívající v odepření statusového svazku párům osob stejného pohlaví. Zákon byl poprvé navržen již v roce 1998 a poté ještě čtyřikrát, všechny tyto pokusy však skončily neúspěšně. Obtížnost přijímání tohoto zákona vedla k tomu, že přijatý zákon je výsledkem velkých kompromisů. Spíše než by přinášel registrovaným párům rozsáhlá práva, má zákonné uznání těchto párů význam především v rovině symbolické, neboť zákon tak akceptuje skutečnost, že partnerské svazky gayů a leseb mají stejnou hodnotu a plní v životě stejné funkce jako svazky heterosexuální a potřebují tak i určitou ochranu ze strany státu.⁹¹

3.2 Registrované partnerství

Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zákonem⁹², které tento institut klade na roveň obdobným institutům v dalších zemích. Je to právní institut, který zaručuje homosexuálním párům obdobná práva jako párům heterosexuálním, umožňuje těmto párům uzavírat sňatek na základě zvláštních zákonů.⁹³

Uzavření takového svazku v jednom státě je zpravidla právní překážkou pro uzavření obdobného svazku nejen v tomtéž, ale i v jiném státě, stejně jako pro uzavření manželství.

V některých státech již k takové praxi dochází. První zemí, kde byl tento institut zaveden, se stalo Dánsko, a to v roce 1989, následovalo Norsko (1993) a Švédsko (1995). Tyto země mají téměř identické zákony o registrovaném partnerství. Zaručují homosexuálům všechna práva a povinnosti vyplývající z manželství, s výjimkou adopce, církevní svatby a umělého oplodnění. Dalšími zeměmi jsou např. Island, Nizozemí apod. ve Francii mají právo uzavřít registrované partnerství (nazývané občanský pakt solidarity) i dvojice osob opačného pohlaví.⁹⁴

⁹¹BEŇOVÁ, K., ET. AL. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8, s. 21.

⁹²§ 1 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹³TALANDOVÁ, J. *Sociální postavení lesbických žen a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti*. Praha: L-klub Lambda, 1997, s. 13.

⁹⁴TALANDOVÁ, J. *Sociální postavení lesbických žen a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti*. Praha: L-klub Lambda, 1997, s. 13.

Zavedením institutu registrovaného partnerství není dotčeno právo uzavírat libovolná neregistrovaná partnerství či žít ve zvolené formě soužití (konkubinát, společná domácnost, vzájemná či jednostranná péče, postavení druha či družky atd.). Úřední registrace svazku je spojena s přijetím speciálního zákonem určeného okruhu povinností, omezení, práv či výhod, činí soužití průkaznějším a je považována i za známku toho, že stát uznává význam a hodnotu takového svazku. Institut má některé rysy obdobné manželství, ovšem obvykle s nižším rozsahem práv a povinností. Registrované partnerství odvozuje své poslání především z funkce rodiny a vztahu mezi manžely, zejména z hlediska vzájemné péče a domácího soužití, zatímco s obchodními, zájmovými, náboženskými, politickými či přátelskými formami vztahů a soužití obvykle nebývá institut spojován. Ve francouzském modelu je však hojně využíváno jako nižší, méně závazná obdoba manželství a bývá zmiňováno i využití pro soužití a vzájemnou péči osob bez sexuálního vztahu.⁹⁵

Homosexuální hnutí se snaží přiblížit práva v partnerství dvou jedinců stejného pohlaví právům jedinců, kteří uzavřeli manželství. Na druhé straně se snaží zabezpečit vlastní vztahy přihlášením se k zodpovědnosti.⁹⁶

Za prosazení tohoto zákona se nejvíce z řad homosexuálního hnutí zasloužila svými kampaněmi a programy Gay liga. V roce 2002 proběhla z její iniciativy kampaň s názvem „*Někomu pomůže, nikomu neublíží*“, která byla podpořena i reklamou na různých webových stránkách, v novinách, na billboardech, v rádiích a televizi. Celá akce se setkala s vesměs pozitivní reakcí veřejnosti. Vyzněla bohužel trochu do ztracena, protože v té době došlo ke zničujícím záplavám, které obrátily pozornost veřejnosti jiným směrem. Na Gay ligu navázala Gay a lesbická liga, díky které proběhla v roce 2005 nová informační kampaň ukazující, že homosexuální vztah je stejně plnohodnotný jako heterosexuální. Důraz byl kladen především na monogamii. Opět byla oslovena široká veřejnost, která se jakoby rozdělila na dvě části. První stála za gay a lesbickým hnutím, druhá naopak vše doslova zamítala a přijala odmítavý, někdy až nenávistný přístup. V době hlasování o přijetí zákona o registrovaném partnerství bylo pro 70 % veřejnosti.⁹⁷

⁹⁵Gay a lesbická liga [online]. ©2004-2005 [cit. 2013-09-27]. Komparace manželství a registrovaného partnerství. Dostupné z: http://www.gl.cz/tp-otahalova/5_6_0_komparace_s_manzelstvim.phtml.

⁹⁶PROCHÁZKA, I. *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1.

⁹⁷BEŇOVÁ, K., ET. AL. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8.

3.3 Komparace manželství a registrovaného partnerství

Zákon o registrovaném partnerství garantuje v České republice registrovaným párům ve srovnání s manžely jen velmi omezená práva. Zatímco z hlediska soužití nevnímají registrované páry nepřiznání některých práv jako příliš problematické, u určitých práv pocítují jejich upírání jako zcela zásadní problém, který značně stěžuje budování jejich společného života.⁹⁸

Zákon o registrovaném partnerství umožňuje osobám různého pohlaví uzavřít registrované partnerství, s nímž právní předpisy spojují následky obdobné do jisté míry uzavření sňatku. I přes tuto, svým způsobem převratnou změnu, zůstávají dosud některé právní instituty vyhrazeny výlučně manželům (např. společné jmění manželů, společné osvojení dětí partnery, společné příjmení). Je otázkou zda, kdy a do jaké míry dojde k zrovnoprávnění institutu manželství a registrovaného partnerství v českém právním řádu, a zda se Česká republika připojí k zemím, v nichž je umožněno uzavřít manželství také osobám stejného pohlaví, např. Francie, Nizozemí apod.⁹⁹

O tom, že mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím existuje řada rozdílů, není pochyb. Dokladem může být norský návrh zákona, kde se mj. píše: „...zákon neposkytuje homosexuálním partnerstvím stejný status jako manželství. Manželství je nejzákladnější sociální jednotkou a přirozeným rámcem pro výchovu dětí. Manželství má výjimečné postavení a v návrhu není žádné ustanovení podporující manželství mezi osobami stejného pohlaví...“ Severský a nizozemský model registrovaného partnerství má nicméně k manželství nejbližší, jelikož inkorporuje většinu existujícího rodinného práva.¹⁰⁰

Podle Beňové (2007) lze diskriminační důsledky vyplývající z případné neexistence statusového svazku osob stejného pohlaví či z jejich odlišných právních důsledků od právních důsledků manželství rozdělit na soukromoprávní a veřejnoprávní.¹⁰¹

⁹⁸BEŇOVÁ, K., ET. AL. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8, s. 22.

⁹⁹ZADINOVÁ, P. *Soukromoprávní aspekty manželství, registrovaného partnerství a nesezdaného soužití*. Brno, 2008. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, s. 6.

¹⁰⁰Gay a lesbická liga [online]. ©2004-2005 [cit. 2013-09-27]. Komparace manželství a registrovaného partnerství. Dostupné z: http://www.gl.cz/rp-otahalova/5_6_0_komparace_s_manzelstvim.phtml.

¹⁰¹BEŇOVÁ, K. ET. AL. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8, s. 22.

V oblasti **práva veřejného** se jedná především o odlišné zacházení v oblastech:

- daňového práva (zejména u daně dědické a darovací),
- práva sociálního zabezpečení (např. neexistence vdovských a vdoveckých důchodů, partner není osobou blízkou podle zákona o důchodovém pojištění),
- veřejného zdravotnictví (na rozdíl od manželů partneri nemají možnost hrazení lékařské péče druhým partnerem z jeho zdravotního pojištění),
- správního práva (společné či zdvojené příjmení),
- cizineckého práva a s ním spojené nabývání státního občanství apod.

Problematiku důkladněji přiblížím z pohledu **soukromého práva**. V následujících kapitolách srovnám práva a povinnosti manželů a registrovaných partnerů z pohledu soukromého práva.

3.3.1 Vznik a zánik manželství a registrovaného partnerství

Podmínky vzniku manželství upravuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rodině“). Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství.¹⁰²

Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.¹⁰³

Současný právní řád umožňuje uzavřít sňatek civilní, nebo církevní. Jako další náležitost je zákonem o rodině předepsána slavnostní forma a veřejnost projevu.

Registrované partnerství vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob, které osoby vstupující do partnerství činí před matričním úřadem. Stejně jako v manželství jde o veřejný akt za přítomnosti státního orgánu. Prohlášení o vstupu do partnerství není možné učinit před příslušným orgánem církve. Zákon o registrovaném partnerství pro uzavření partnerství nevyžaduje ani slavnostní formu, ani svědky, ani přítomnost osob, jež aktu manželství (jímž bylo registrované partnerství jednoznačně inspirováno) dodávají jisté společenské prestiže a důležitosti. Podmínkou vstupu podle zákona o registrovaném partnerství je, na rozdíl od manželství, aby alespoň jedna z osob vstupujících do partnerství byla státním

¹⁰² § 3 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰³ § 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

občanem České republiky. Tento požadavek je poměrně ojedinělý, partnerství je totiž institutem, jehož zpřístupnění cizincům nebylo nikdy zamýšleno, snad aby se státy vyhnuly „homosexuální turistice.“¹⁰⁴

Právní účinky registrovaného partnerství v mezinárodním právu soukromém jsou omezeny na stát, ve kterém se uzavírá. Tento rozdíl je podstatný, neboť manželství většinou v cizině uznáváno je. To, že registrované partnerství nikoliv, znamená, že v jiném státě jsou strany považovány za svobodné, mohou tedy vstoupit do manželství s jinou osobou. V podstatě tak dochází k faktické bigamii. Problémy se vyskytují rovněž v majetkoprávních vztazích a dědickém právu, zejména v situaci, kdy se majetek nachází v jiném státě, než bylo partnerství uzavřeno, a jeden z partnerů zemře.¹⁰⁵

Na žádném místě v textu zákona o registrovaném partnerství nenalezneme slovo homosexuál. Zákon upravuje vztahy osob stejného pohlaví. Podmínkou pro vstup do partnerství není, aby osoby vstupující do partnerství měly homosexuální orientaci. Je tedy možné, aby do registrovaného partnerství vstoupily osoby stejného pohlaví s heterosexuální orientací. Jednat by se mohlo např. o osamělé osoby, které by v důsledku vstupu do registrovaného partnerství získaly určitou sumu práv z něj vyplývajících.¹⁰⁶

Manželství zaniká:

- a) smrtí,
- b) prohlášením manžela za mrtvého,
- c) rozvodem – který zákon o rodině ještě vymezuje na nesporný rozvod a sporný rozvod.¹⁰⁷

¹⁰⁴Gay a lesbická liga [online]. ©2004-2005 [cit. 2013-09-27]. Komparace manželství a registrovaného partnerství. Dostupné z: http://www.gl.cz/tp-otahalova/5_6_0_komparace_s_manzelstvim.phtml.

¹⁰⁵Tamtéž.

¹⁰⁶ZADINOVÁ, P. *Soukromoprávní aspekty manželství, registrovaného partnerství a nesezdaného soužití*. Brno, 2008. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, s. 12 – 15.

¹⁰⁷§ 22 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Partnerství zaniká:

- a) smrtí jednoho z partnerů,
- b) prohlášením jednoho partnera za mrtvého,
- c) zrušením rozhodnutím soudu.¹⁰⁸

3.3.2 Osobní vztahy mezi manžely a registrovanými partnery

Zákon o rodině deklaruje, že muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti, a že jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.

Obdobně jako zákon o rodině v případě manželství, deklaruje také zákon o registrovaném partnerství, že partneři mají v partnerství stejná práva a povinnosti. Povinnost partnerů žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí však zákon o registrovaném partnerství výslovně neupravuje. Zákon o registrovaném partnerství se vyhýbá vymezení práv a povinností, které jsou v zákoně o rodině stanoveny pro manžele, a o kterých se zde hovoří v souvislosti s rodinou (společná péče o děti, vytváření zdravého rodinného prostředí, uspokojování potřeb rodiny). Pojem rodina není zákonem o rodině, ani jiným právním předpisem definován. Za členy rodiny jsou ve smyslu zákona č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, považovány osoby, které spolu žijí ve společné domácnosti a jsou osobami blízkými. Z tohoto pohledu partnery v registrovaném partnerství jistě za členy rodiny označit lze.

Zadinová (2008) se domnívá, že soužití registrovaných partnerů ve společné domácnosti v situaci, kdy jeden z partnerů pečuje o dítě, je za rodinu možné označit. Je tedy otázkou, zda by tato situace neměla být řešena také v zákoně o registrovaném partnerství. Ze současného znění zákona o registrovaném partnerství však vyplývá, že registrovanému partnerství není přisuzován takový právní význam, který má uzavření manželství pro muže a ženu.¹⁰⁹

Stejně jako v manželství, i v registrovaném partnerství se oba partneři mohou zastupovat v různých záležitostech, např. při přebírání dopisů, zrušení rezervací ubytování

¹⁰⁸§ 14 – 16 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁹ZADINOVÁ, P. *Soukromoprávní aspekty manželství, registrovaného partnerství a nesezdaného soužití*. Brno, 2008. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, s. 24 – 27.

apod. Oba partneři by měli sdílet stejnou životní úroveň, jsou povinni se v této věci vzájemně podporovat.¹¹⁰

3.3.3 Majetkové vztahy mezi manžely a registrovanými partnery

Majetkové vztahy mezi manžely jsou upraveny občanským zákoníkem v rámci institutu společného jmění manželů, který s účinností od 1. 8. 1998 nahradil dosavadní institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Ve své podstatě je společné jmění manželů bezpodílovým spoluvlastnictvím, což znamená, že každému z manželů přísluší vlastnické právo k celé věci, přičemž toto vlastnické právo je současně omezeno vlastnickým právem druhého z manželů, podíly manželů tedy nejsou určeny.

Společné jmění manželů tvoří:

- a) **majetek** nabytý některým z manželů nebo jimi oběma za trvání manželství,
- b) **závazky**, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství.¹¹¹

Současná právní úprava umožňuje, aby manželé smlouvou uzavřenou ve formě notářského zápisu **rozšířili nebo zúžili stanovený rozsah společného jmění**.

V právním řádu České republiky neexistuje obdoba institutu společného jmění manželů pro registrované partnery. Proto přichází v úvahu pouze vznik podílového spoluvlastnictví ke společně nabytým věcem. V registrovaném partnerství nemůže vzniknout žádné majetkové společenství podobné institutu společného jmění manželů, a to ani na základě smlouvy.¹¹² Jestliže u společného jmění platí sice vyvratitelná, ale přesto domněnka, že věci získané za trvání manželství tvoří společné jmění manželů, u partnerů je úprava odlišná, neboť partner musí existenci podílového spoluvlastnictví konkrétní věci prokázat. S jistotou lze říci, že majetkoprávní vztahy mezi registrovanými partnery jsou mnohem složitější než u manželů, protože nepožívají výhod společného jmění.¹¹³

¹¹⁰Gay a lesbická liga [online]. ©2004-2005 [cit. 2013-09-27]. Komparace manželství a registrovaného partnerství. Dostupné z: http://www.gl.cz/tp-otahalova/5_6_0_komparace_s_manzelstvim.phtml.

¹¹¹ZADINOVÁ, P. *Soukromoprávní aspekty manželství, registrovaného partnerství a nesezdaného soužití*. Brno, 2008. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, s. 28.

¹¹²Tamtéž, s. 38.

¹¹³Tamtéž, s. 39.

3.3.4 Vyživovací povinnost mezi manžely a registrovanými partnery

Zákon o rodině v § 91 výslovně stanoví, že manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost. Vyživovací povinnost vzniká uzavřením manželství a končí smrtí některého z manželů. Rozsah vyživovací povinnosti mezi manžely je ze všech typů výživného největší. Kritériem pro určení jeho výše je, aby hmotná a kulturní úroveň obou manželů byla zásadně stejná. Současně je třeba mít na zřeteli, že mezi zásadně stejnou úrovní a stejným množstvím peněz, které mohou manželé spotřebovat, není rovnítko. Při hodnocení potřeb manželů je nutno vycházet z jejich rozdílných osobních, kulturních a pracovních potřeb (např. manžel na pracovní pozici manažera potřebuje vyšší částku peněz na reprezentaci apod.).¹¹⁴

Vyživovací povinnost po rozvodu:

Rozvedený manžel, který není schopen se sám živit, může žádat od bývalého manžela, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Při stanovení vyživovací povinnosti v tomto případě platí jiná hlediska než při určení vyživovací povinnosti manželů. Na rozdíl od vyživovací povinnosti manželů, kde má být v první řadě zajištěna zásadně stejná životní úroveň obou manželů, má zde vyživovací povinnost nižší rozsah. Rozvedený manžel nemá nárok na uhrazení všech životních potřeb, ale pouze k dosažení toho, aby byla zajištěna jeho přiměřená výživa.¹¹⁵

Partneři mají také vzájemnou vyživovací povinnost. Jestliže jeden z partnerů vyživovací povinnost vůči druhému partnerovi neplní, určí soud na návrh některého z nich její rozsah, přičemž přihlédne k péči o společnou domácnost. Rozsah vyživovací povinnosti se stanoví tak, aby hmotná a kulturní úroveň obou partnerů byla zásadně stejná.

Pokud bylo partnerské soužití zrušeno, může partner, který není schopen se sám živit, žádat od bývalého partnera, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Nedohodnou-li se bývalí partneři mezi sebou, rozhodne o výživném na návrh některé z nich soud.¹¹⁶

¹¹⁴ZADINOVÁ, P. *Soukromoprávní aspekty manželství, registrovaného partnerství a nesezdaného soužití*. Brno, 2008. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, s. 40 – 41.

¹¹⁵Tamtéž, s. 43.

¹¹⁶Tamtéž, s. 45.

3.3.5 Dědické nároky a manželství a registrované partnerství

Smrtí jednoho z manželů zaniká společné jmění manželů, a proto je třeba v rámci dědického řízení nejprve vypořádat společné jmění manželů. Manžel zůstavitele není tzv. neopominutelným dědicem a zůstavitel nemusí k němu při sepsání závěti přihlížet. Neopominutelným dědicem jsou pouze děti zůstavitele.

Při dědění ze zákona by dědil v první skupině pozůstalý manžel (předpokladem je existence manželství v době smrti zůstavitele, nezáleží však na tom, že manželé spolu trvale nežili) a děti zůstavitele, každý z nich stejným dílem.¹¹⁷

Zákon o registrovaném partnerství s účinností od 1. 7. 2006 novelizoval ustanovení občanského zákoníku upravující dědění ze zákona tak, že partner byl zařazen mezi zákonné dědice pro případ, že zůstavitel uzavřel za svého života partnerství namísto manželství. Pro dědění po zůstaviteli, jenž byl registrovaným partnerem, tedy platí to, co bylo zmíněno výše ohledně zákonné dědické posloupnosti manžela. Vzhledem k tomu, že existence potomků registrovaných partnerů bude patrně méně četná než u manželů, bude partner zůstavitele dědit nejčastěji ve druhé dědické skupině, uplatní-li se zákonná dědická posloupnost. Ve druhé skupině pozůstalý partner dědí nejméně jednu polovinu, dědí-li s ním alespoň jeden z dalších dědiců této skupiny (rodiče zůstavitele a osoby, které se zůstavitelem žily ve společné domácnosti alespoň po dobu jednoho roku před jeho smrtí a z tohoto důvodu pečovaly o společnou domácnost nebo byly odkázány výživou na zůstavitele), jinak mu připadne celé dědictví.

Při pořízení závěti je registrovaný partner limitován pouze právy neopomenutelných dědiců (svých dětí), pokud je nevydědil.¹¹⁸

¹¹⁷ZADINOVÁ, P. *Soukromoprávní aspekty manželství, registrovaného partnerství a nesezdaného soužití*. Brno, 2008. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, s. 53.

¹¹⁸Tamtéž, s. 54 – 55.

3.3.6 Společné bydlení manželů a registrovaných partnerů

Jestliže se za trvání manželství manželé nebo jeden z nich stanou nájemci bytu, vznikne společný nájem bytu manžely. Společný nájem bytu manžely může vzniknout pouze u bytů, ohledně kterých byla uzavřena nájemní smlouva, tj. u bytů obecních, v nemovitostech soukromých majitelů a u bytů družstevních, nikoliv tedy u bytů ve vlastnictví jednoho či obou manželů. Společný nájem bytu manžely nevznikne, jestliže spolu manželé trvale nežijí.

Na rozdíl od manželství není se vznikem registrovaného partnerství spojen vznik společného nájmu k bytu, který byl v nájmu jednoho z registrovaných partnerů. Společný nájem partnerů nevzniká ze zákona ani uzavřením nájemní smlouvy k bytu jedním z partnerů za trvání registrovaného partnerství. Totéž platí o vzniku nájmu družstevního bytu. Není však vyloučeno, aby oba partneři uzavřeli nájemní smlouvu společně jako společní nájemci. Vzhledem k tomu, že u družstevního bytu může společný nájem vzniknout jen mezi manžely, lze dohodu o společném nájmu bytu registrovanými partnery uzavřít jen ohledně bytů ostatních.¹¹⁹

3.3.7 Vztahy manželů a registrovaných partnerů k dítěti

Až do novely zákona o rodině provedené v roce 1998 náš právní řád znal pouze určení otcovství a pojem určení rodičovství se dostal do zákona o rodině teprve v souvislosti s ustanovením o určení mateřství.

Zákon o rodině jednoznačně stanoví, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Mateřství je tedy dáno faktem porodu dítěte. Až do nedávné doby nebyl důvod k pochybnostem o této tezi. Současný stav lékařské vědy však umožňuje, aby žena porodila dítě, které by biologicky pocházelo z genetického materiálu jiné ženy.¹²⁰

Určení otcovství je složitější. Proto stanoví vyvratitelné právní domněnky, které určují, koho platné právo za otce dítěte považuje.¹²¹

¹¹⁹ZADINOVÁ, P. *Soukromoprávní aspekty manželství, registrovaného partnerství a nesezdaného soužití*. Brno, 2008. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, s. 57 – 63.

¹²⁰Tamtéž, s. 57 – 63.

¹²¹§ 50a – 62a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Z podstaty této formy soužití vyplývá, že není možné, aby se registrovaným partnerům přirozenou cestou narodilo dítě. Současná právní úprava České republiky nepřipouští, aby registrovaný partner podstoupil umělé oplodnění. Otázka určení otcovství tedy není řešena žádnou právní úpravou. Pokud by došlo k početí dítěte registrovanou partnerkou v důsledku pohlavního styku s mužem, uplatnila by se tzv. druhá nebo třetí domněnka otcovství.¹²²

Shrnutí kapitoly

Z obsahu poslední kapitoly vyplývá, že institutem, který poskytuje zúčastněným osobám nejvyšší záruku ochrany jejich práv, je manželství. Menší rozsah vzájemných práv a povinností náleží registrovaným partnerům v institutu registrovaného partnerství.

Nejvýraznější rozdíly v postavení manželů a registrovaných partnerů lze spatřovat zejména v neexistenci společného jmění registrovaných partnerů, horším postavení registrovaného partnera při užívání bytu, jehož nájemcem je druhý z partnerů (nevzniká společný nájem bytu registrovanými partnery, jak je tomu u manželů) a nemožnosti společného osvojení dítěte.

Vznik a zánik registrovaného partnerství, osobní vztahy mezi registrovanými partnery a výživné mezi registrovanými partnery upravují právní předpisy obdobně jako v případě manželství.¹²³

¹²²ZADINOVÁ, P. *Soukromoprávní aspekty manželství, registrovaného partnerství a nesezdaného soužití*. Brno, 2008. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva, s. 72.

¹²³Tamtéž, s. 105.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

4 CÍL VÝZKUMU

V teoretické části diplomové práce jsem definovala nejdůležitější pojmy spojené s problematikou homosexuálních jedinců, vymezila jsem problematiku diskriminace a homofobie, přiblížila jsem antidiskriminační zákon a zákon o registrovaném partnerství a provedla komparaci manželství a registrovaného partnerství v rovině veřejného a především soukromého práva.

V rámci praktické části diplomové práce navážu na výše uvedené teoretické poznatky. Zaměřím se zejména na zodpovězení otázek, jak samotní homosexuálně a bisexuálně orientovaní jedinci vnímají registrované partnerství, a jaký je jejich názor na tento institut. Současně s tím budu zkoumat jejich názor na zákon o registrovaném partnerství, v čem vidí jeho pozitivní přínos a v čem naopak shledávají jeho nedostatky. Zajímá mě, co by na zákonu o registrovaném partnerství změnili. Cílem mého výzkumu je zjistit, zda homosexuálové a bisexuálové vnímají zákon o registrovaném partnerství do určité míry jako diskriminační ve srovnání s manželstvím.

Okrajově se v empirické části věnuji názoru mladých homosexuálů a bisexuálů na akce na podporu práv homosexuálů.

Cílem mé práce je tedy zjistit, jaký je postoj mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí k institutu registrovaného partnerství a k akcím na podporu práv homosexuálů.

4.1 Formulace hypotéz

Vzhledem k danému cíli jsem si stanovila tyto pracovní hypotézy, jejichž platnost chci ověřit:

Hypotéza č. 1:

Domnívám se, že mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé vítají existenci zákona o registrovaném partnerství a zaujímají k jeho existenci pozitivní vztah.

Hypotéza č. 2:

Domnívám se, že mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé by uvítali změny v obsahu zákona o registrovaném partnerství, nejsou tedy spokojeni s jeho dosavadním obsahem.

Hypotéza č. 3:

Domnívám se, že více jak 70 % mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí považuje zákon o registrovaném partnerství za diskriminační ve srovnání s manželstvím.

Hypotéza č. 4:

Domnívám se, že mezi mladými homosexuálně a bisexuálně orientovanými lidmi převažuje pozitivní hodnocení akcí na podporu práv homosexuálů.

4.2 Metody výzkumu

Výzkum byl realizován za pomoci kvantitativní metody, kdy jsem ke sběru dat použila jako nástroj dotazníkové šetření. Jeho výhodou je malá finanční náročnost a možnost získání značného množství informací od velkého počtu respondentů v relativně krátkém čase a jednoduchost vyhodnocování a interpretace získaných dat. Nevýhodou je pak možná neobjektivnost získaných dat, nízká návratnost či nonverbální komunikace, která nedokáže zachytit skutečné a autentické pocity a názory.¹²⁴ Proto jsem pro získání uceleného a komplexního pohledu na problematiku toto dotazníkové šetření doplnila o dvě otevřené otázky, v jejichž odpovědích se mohli respondenti rozsáhleji rozepsat a sdělit svůj názor a subjektivní pohled na danou problematiku.

Prostředkem sběru dat u kvantitativní metody, byl strukturovaný dotazník, který byl určen příslušníkům minoritní homosexuální společnosti – resp. homosexuálně a bisexuálně orientovaným lidem a obsahoval 20 uzavřených otázek a 2 otevřené otázky, u kterých se respondenti mohli podrobněji rozepsat a sdělit tak svůj názor na zkoumanou problematiku. Respondenti zde byli jednak dotazováni na svůj postoj k institutu registrovaného partnerství, zjišťována byla míra informovanosti o obsahu zákona o registrovaném partnerství, a také jsem zkoumala postoj respondentů k akcím na podporu práv homosexuálů (pochody, Queer Parade, Queer Pride Parade nebo Prague Pride apod.) Součástí byly také otázky věnované demografickým charakteristikám (pohlaví, věk, sexuální orientace).

¹²⁴DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-7184-141-2.

Na internetovém portále www.vyplnto.cz¹²⁵ jsem vytvořila neveřejný hypertextový odkaz, na který jsem dotazník na dobu tří týdnů umístila, a respondenti na něj mohli v období od 8. do 28. 10. 2013 odpovídat. Hypertextový odkaz na tento dotazník jsem zaslala pomocí e-mailu a sociální sítě celé řadě svých přátel, známých a spolužáků z řad homosexuálů a bisexuálů s žádostí o vyplnění a přeposlání tohoto odkazu dál v řadách stejně orientovaných lidí. Tato možnost sběru dat byla zvolena právě z důvodu možnosti oslovení velkého počtu respondentů ze všech částí České republiky, a tím získání reprezentativního vzorku respondentů. V průběhu samotného šetření jsem pak byla překvapena, kolik respondentů bylo ochotno tento dotazník vyplnit a podílet se tak na mém výzkumu.

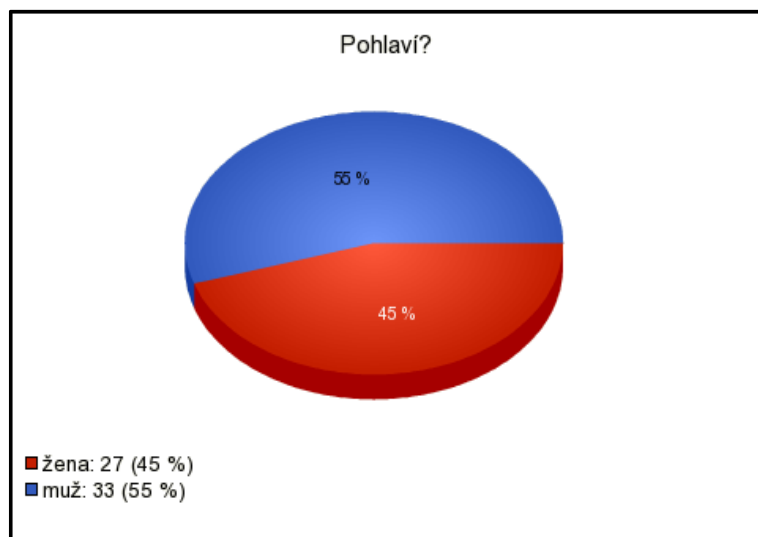
Respondenti byli ubezpečeni, že dotazník je anonymní, a že výsledky z něj získané budou použity výhradně pro potřeby mé diplomové práce. Odpovědi respondentů jsou pak přehledně graficky znázorněny.

4.3 Charakteristika vzorku respondentů

V následující kapitole uvádím charakteristiku vzorku respondentů dle demografických ukazatelů, jako je pohlaví, věk, sexuální orientace, a dále dle toho, zda mají v současné době partnera nebo partnerku, zda s ním žijí ve společné domácnosti a zda se veřejně hlásí ke své sexuální orientaci. Tyto demografické údaje tvoří obrázek o vzorku respondentů. Jednotlivé výsledky jsou prezentovány grafickou formou a provázeny komentářem, který prezentuje výsledky v absolutních číslech (n) a relativních četnostech (%). Výšečové grafy znázorňují relativní četnosti (%).

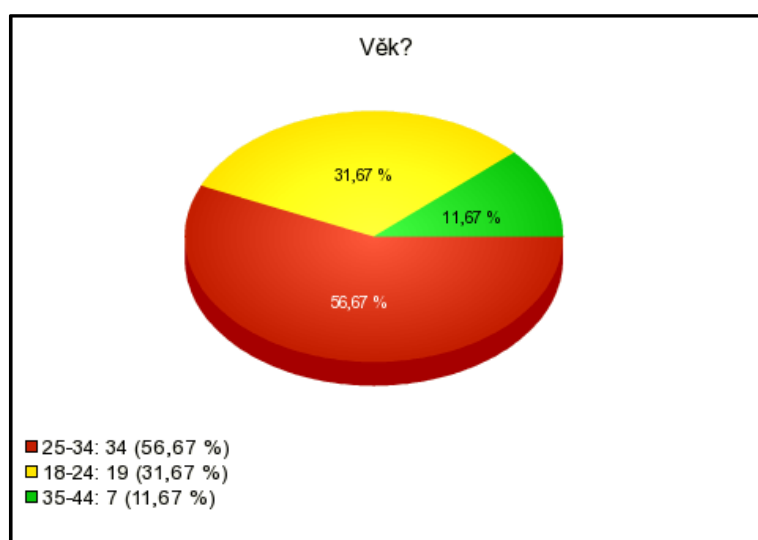
¹²⁵*Vyplň to.cz* [online]. ©2008-2013 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z <http://www.vyplnto.cz/>

Otázka č. 1 zjišťovala pohlaví respondentů. Výzkumu se celkem zúčastnilo 60 respondentů, z toho 27 žen (45 %) a 33 mužů (55 %).

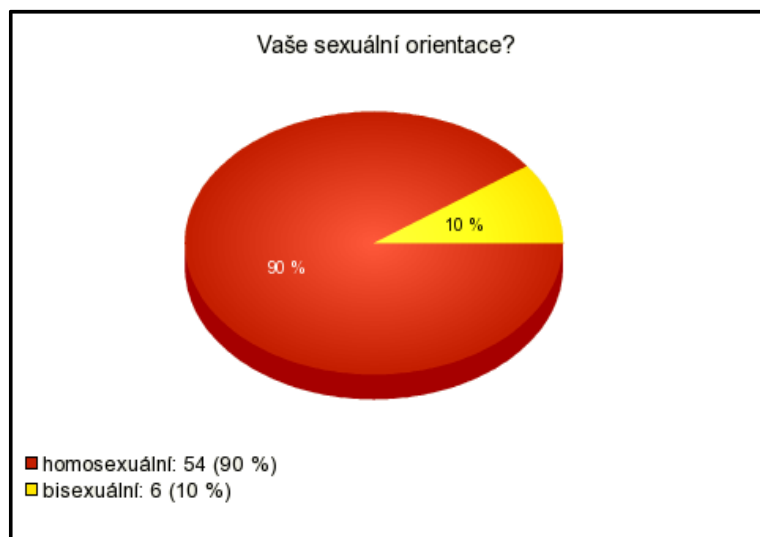
Graf 1

Otázka č. 2 zjišťovala věkové rozmezí všech zúčastněných respondentů. Ve věkové kategorii 18 – 24 let bylo 19 respondentů (31,7 %), v kategorii 25 – 34 let odpovídalo 34 respondentů (56,7 %) a v kategorii 35 – 44 let odpovídalo 7 respondentů (11,7 %). Kategorie 45 – 54 nebyla ve výzkumu zastoupena žádným respondentem.

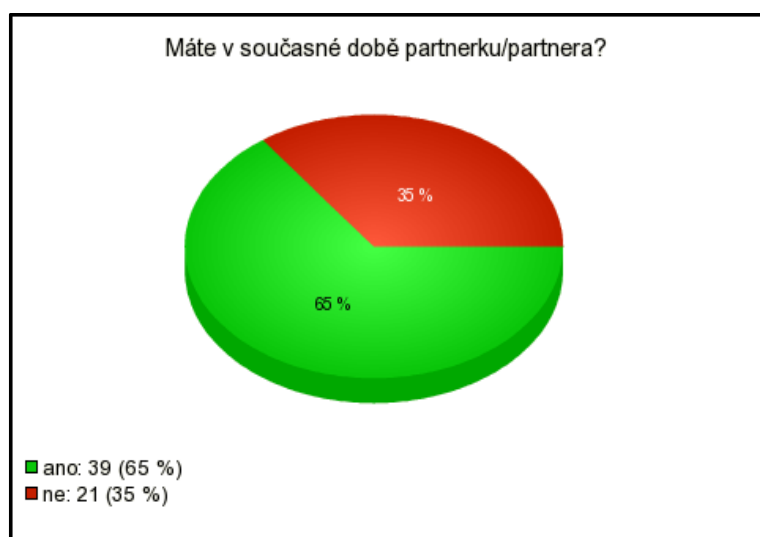
Graf 2

Otázka č. 3 se dotazovala na sexuální orientaci respondentů. Homosexuální orientaci uvedlo 54 respondentů (90 %) a bisexuální orientaci uvedlo 6 respondentů (10 %).

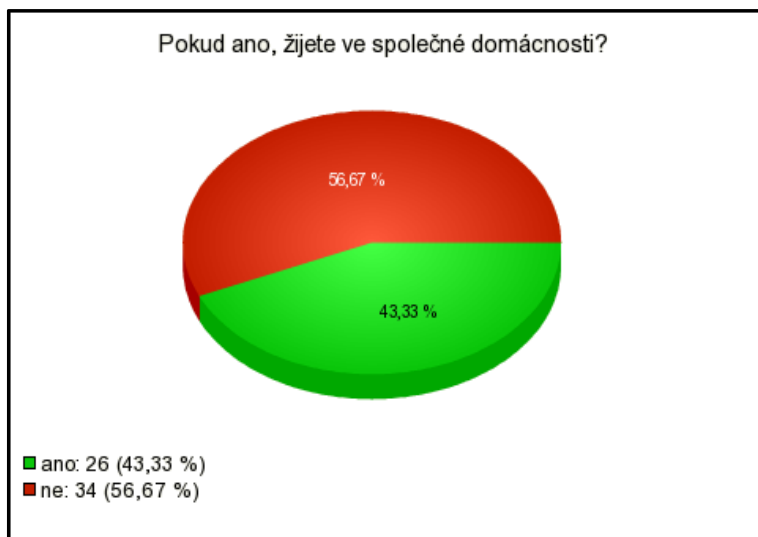
Graf 3

Otázka č. 4 zjišťovala, zda mají respondenti v současné době partnera nebo partnerku. Kladně, tedy že partnera mají, odpovědělo 39 respondentů (65 %), záporně odpovědělo 21 respondentů (35 %).

Graf 4

Otázka č. 5 se dotazovala, zda zúčastnění respondenti žijí s partnerem ve společné domácnosti. Kladně odpovědělo 26 respondentů (43,3 %), záporně odpovědělo 34 respondentů (56,7 %).

Graf 5

Otázka č. 6 zkoumala, zda se dotazovaní respondenti veřejně hlásí k odlišné sexuální orientaci. Nejvíce, tedy 37 respondentů (61,7 %) odpovědělo kladně. Jen rodině, přátelům a blízkým se svěřilo 21 respondentů (35 %) a 2 respondenti (3,3 %) se ke své sexuální orientaci veřejně nehlásí.

Graf 6

5 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

V následující kapitole rozeberu výsledky, ke kterým jsem dospěla za pomoci dotazníkového šetření. Jednotlivé výsledky dotazníkového šetření jsou prezentovány grafickou formou a provázeny komentářem, který prezentuje výsledky v absolutních číslech (n) a relativních četnostech (%). Výšečové grafy znázorňují relativní četnosti (%).

K potvrzení či vyvrácení **hypotézy č. 1: Domnívám se, že mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé vítají existenci zákona o registrovaném partnerství a zaujímají k jeho existenci pozitivní vztah**, se vztahovaly dotazníkové otázky č. 7, 8, 9, 10 a 12.

Otázka č. 7 zjišťovala, zda respondenti vědí o samotné existenci zákona o registrovaném partnerství. Všichni, tedy všech 60 respondentů (100 %) vědí o existenci tohoto zákona. Z výsledků je tedy patrné, že mezi mladými homosexuálně a bisexuálně orientovanými lidmi panuje naprostá informovanost o existenci zákona o registrovaném partnerství.

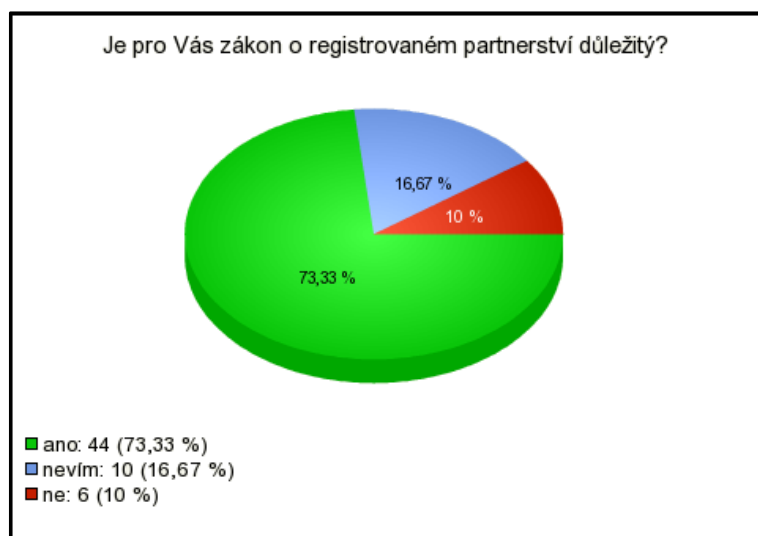
Graf 7

Otázka č. 8 zkoumala, do jaké míry jsou respondenti obeznámeni s obsahem zákona o registrovaném partnerství. Pouze 7 dotazovaných (11,7 %) se neseznámilo s obsahem zákona o registrovaném partnerství, 33 dotazovaných (55 %) zná jen částečně obsah tohoto zákona a 20 dotazovaných (33,3 %) uvedlo, že jsou obeznámeni s obsahem zákona o registrovaném partnerství. Z výsledků je patrné, že více jak 88 % respondentů z řad mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí je obeznámeno s obsahem zákona o registrovaném partnerství.

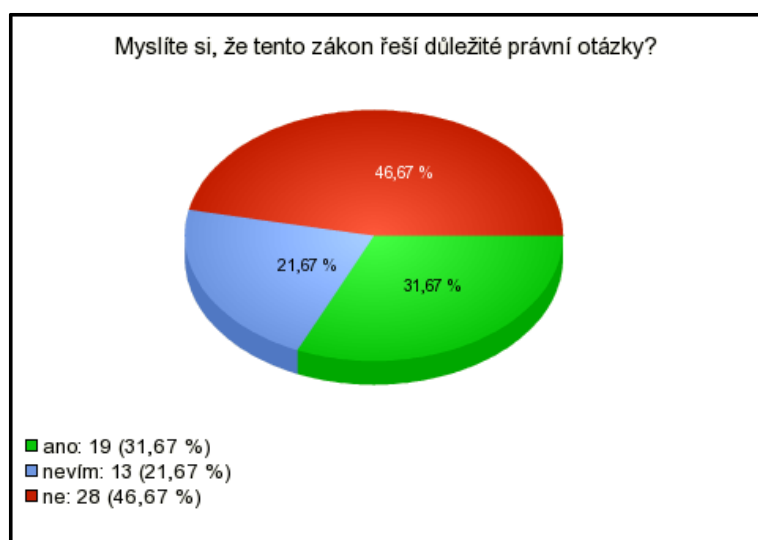
Graf 8

Otázka č. 9 zjišťovala, jestli respondenti považují zákon o registrovaném partnerství za důležitý. Kladně odpovědělo 44 respondentů (73,3 %), 6 respondentů (10 %) považuje zákon za zbytečný a 10 respondentů (16,7 %) nemělo na tuto otázku jednoznačný názor.

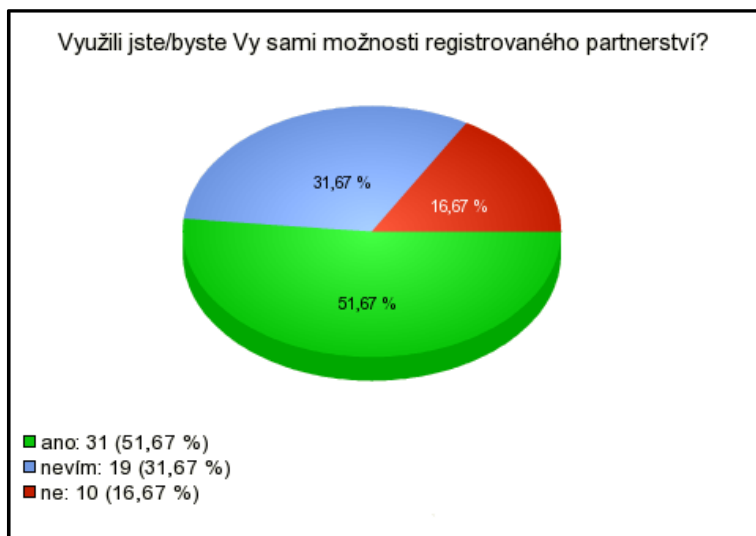
Graf 9

Otázka č. 10 zjišťovala, zda si respondenti myslí, že zákon o registrovaném partnerství řeší důležité právní otázky. Pouze 19 dotázaných (31,7 %) se domnívá, že se tento zákon věnuje důležitým právním otázkám, 28 dotázaných (46,7 %) tento názor nesdílí a 13 dotázaných (21,7 %) nemělo na tuto otázku vyhraněný názor. Z výsledků tedy vyplývá, že ačkoli většina respondentů považuje zákon o registrovaném partnerství za důležitý, více jak 46 % respondentů si nemyslí, že se tento zákon věnuje důležitým právním otázkám.

Graf 10

Otázka č. 12 zkoumala, kolik dotázaných využilo, nebo by v budoucnu rádo využilo možnosti registrovaného partnerství. Více jak polovina dotázaných, tedy 31 respondentů (51,7 %) by této možností využila, 10 dotázaných (16,7 %) by možností registrace s partnerem nevyužila a 13 dotázaných (21,7 %) nemá v této otázce jasno. Z výše uvedených výsledků lze usoudit, že i přes určité pochybnosti respondentů o tom, že zákon o registrovaném partnerství řeší důležité právní otázky, většina respondentů vítá existenci tohoto zákona, považuje zákon za důležitý a možnosti, které tento zákon skýtá, využili nebo by v budoucnu rádi využili.

Graf 11

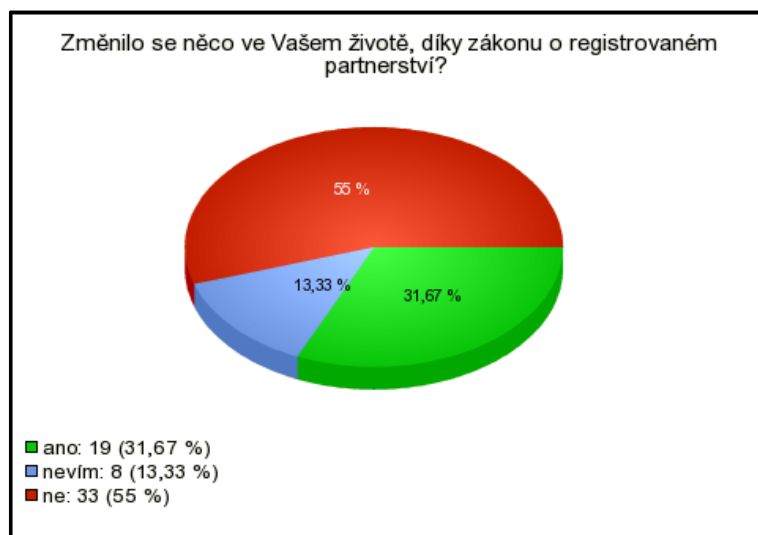
K potvrzení či vyvrácení **hypotézy č. 2: Domnívám se, že mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé by uvítali změny v obsahu zákona o registrovaném partnerství, nejsou tedy spokojeni s jeho dosavadním obsahem,** se vztahovaly dotazníkové otázky č. 11, 13, 14, 15 a 16.

Otázka č. 11 zjišťovala, jestli by dotazovaní respondenti něco změnili na obsahu zákona o registrovaném partnerství. Většina, tedy 48 dotázaných (80 %) odpovědělo ano, pouze 1 respondent (1,7 %) odpověděl ne a 11 respondentů (18,3 %) odpovědělo nevím. Je tedy patrné, že většina dotázaných není spokojena s nynějším obsahem zákona o registrovaném partnerství.

Graf 12

Otázka č. 13 ověřovala, zda se v životě respondentů něco změnilo díky zákonu o registrovaném partnerství. 33 respondentů (55 %) uvedlo, že se v jejich životě nezměnilo nic, 19 respondentů (31,7 %) uvedlo, že se něco v jejich životě díky tomuto zákonu změnilo a 8 respondentů (13,3 %) nedokázalo na tuto otázku jednoznačně odpovědět. Z výsledku je patrné, že respondenti nevidí v nynějším obsahu zákona zásadní vliv na jejich život, ať už osobní či partnerský.

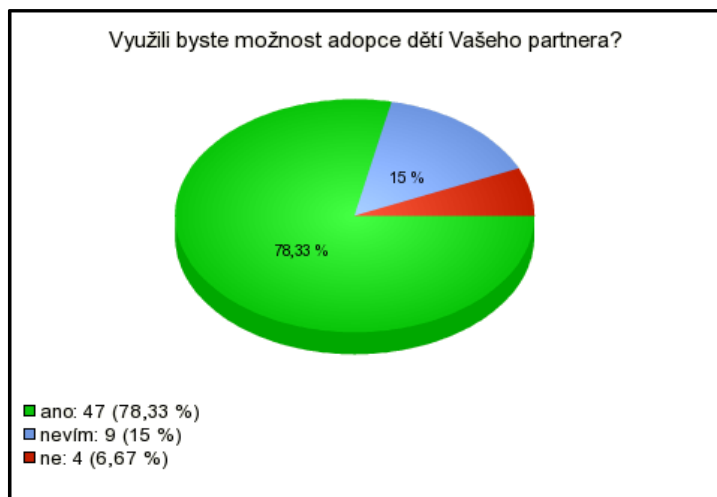
Graf 13

Otázka č. 14 zkoumala ochotu respondentů založit rodinu (formou umělého oplodnění, osvojení, adopce apod.), pokud by takovou možnost zákon upravoval. 50 respondentů (80,3 %) by této možnosti určitě využilo, 5 respondentů (8,3 %) nedokázalo odpovědět a 5 respondentů (8,3 %) by této možnosti nevyužilo.

Graf 14

Otázka č. 15 zjišťovala ochotu dotazovaných respondentů osvojit si dítě svého partnera, pokud by zákon takovou možnost povoloval. Většina, 47 respondentů (78,3 %) by této možnosti využilo, 9 respondentů (15 %) nevědělo a 4 respondenti (6,7 %) by této možnosti nevyužilo.

Graf 15

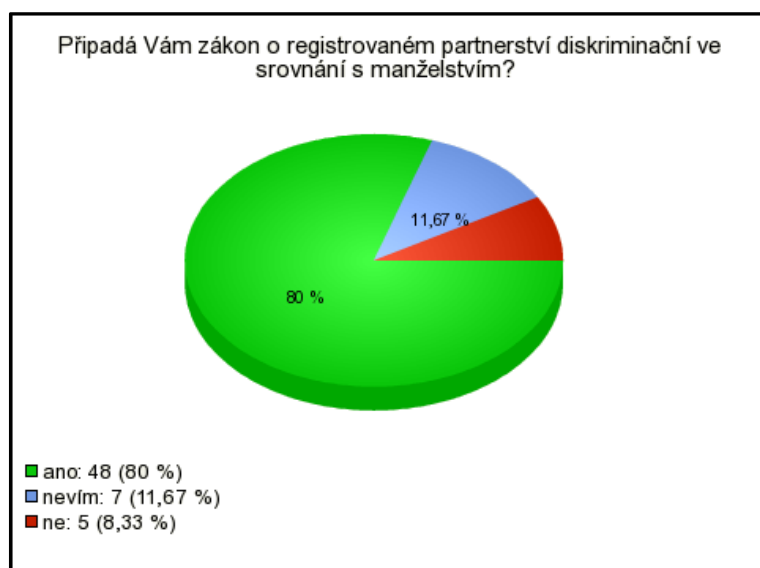
Otázka č. 16 zkoumala, zda by respondenti uvítali možnost společného jmění partnerů, pokud by zákon o registrovaném partnerství takovou možnost upravoval. 50 respondentů (83,3 %) by tuto možnost uvítalo, 7 respondentů (11,7 %) nevědělo a pouze 3 respondenti (5 %) by tuto možnost neuvítali. Z výše uvedených výsledků je zřejmé, že převážná většina dotazovaných respondentů by změnila právě tyto zásadní právní otázky, tedy možnost založení rodiny, ať již jakoukoli formou, osvojení dítěte svého partnera a možnost společného jmění partnerů.

Graf 16

K potvrzení či vyvrácení **hypotézy č. 3**: Domnívám se, že více jak 70 % mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí považuje zákon o registrovaném partnerství za diskriminační ve srovnání s manželstvím, se vztahovaly dotazníkové otázky č. 17, 18 a 19, přičemž otázka č. 18 byla do dotazníkového šetření zařazena spíše pro dokreslení celkové situace a postoje respondentů. V odpovědi na tuto otázku se respondenti mohli široce rozepsat.

Otázka č. 17 zjišťovala, zda mladým homosexuálně a bisexuálně orientovaným lidem připadá zákon o registrovaném partnerství diskriminační ve srovnání s manželstvím. Ano odpovědělo 48 respondentů (80 %), neví odpovědělo 7 respondentů (11,7 %) a ne odpovědělo 5 respondentů (8,3 %), z čehož vyplývá, že většina respondentů opravdu vnímá tento zákon jako diskriminační. Zákon, jehož hlavním účelem bylo především zrovnoprávnit homosexuály a přiznat jim obdobná práva, která náleží většinové společnosti.

Graf 17

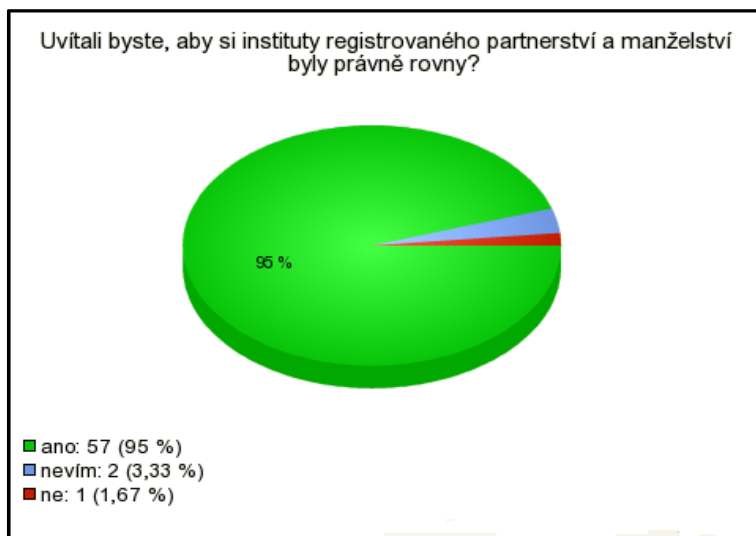
Otázka č. 18 zjišťovala, v čem konkrétně připadá respondentům zákon o registrovaném partnerství diskriminační. Odpovědi dokreslují subjektivní postoj respondentů k předchozí otázce č. 17.

13 respondentů shodně odpovědělo, že je diskriminační v nemožnosti adopce dětí a v osvojení si dítěte svého partnera. Celkově všem respondentům připadá tento institut jako nerovný, s menším počtem práv a výhod oproti manželství.

Jedna z respondentek doslova uvedla „je to druhořadý institut, neupravuje téměř nic krom informací o zdravotním stavu; navíc ve spojení s protiústavním vymezením zákazu adopce registrovanými partnery pouze posiluje druhořadé postavení gayů a leseb v právním řádu ČR.“ Další respondent si myslí, že „většina homosexuálů to zdá se takto bohužel nevnímá, ale registrované partnerství je ve skutečnosti čistá diskriminace. Registrované partnerství určené výlučně pro homosexuální vztah, mající výrazně napodobovat manželství, ale přitom jasně nebyť manželstvím, tak takové uspořádání má jediný cíl: homosexuálům říct, že jejich vztahy nemají kvality manželství. Uráží mě to a jsem raději pro zrušení tohoto nesytemového institutu zaplevelujícího akorát právní řád. Lepší buď nic, anebo – kéž by brzy – manželství pro všechny.“ Další názor na tuto problematiku je, že „není principem diskriminační, ale fakticky diskriminuje tím, že nedává stejná práva.“ „Registrované partnerství je paskvil, který vznikl, aby se vlk nažral a koza zůstala celá. V podstatě to nic neřeší. Uzavřením registrovaného partnerství bych se cítila diskriminovaná vůči těm, kteří mají možnost uzavřít manželství.“

Mezi dalšími uvedenými názory byl např. tento: „Zákon zcela neskrytě vytváří z lidí, kteří se rozhodnout registrovat, druhořadé občany. Protože ty stejné osoby, které před registrací měli právo na individuální adopci, po registraci adoptovat nesmí. Nelíbí se mi rovněž status "registrovaný" který nepřilíš ohleduplně odráží svazek dvou vzájemně se milujících lidí, lepší by byl sňatek.“

Otázka č. 19 zkoumala, zda by respondenti uvítali, kdyby si byly instituty registrovaného partnerství a manželství právně rovny. 57 respondentů (95 %) by to uvítalo, pouze 2 respondenti (3,3 %) ne a 1 respondent (1,7 %) nevěděl. Z toho je zřejmé, jak moc respondenti vnímají rozdíly v právních aspektech těchto dvou institutů.

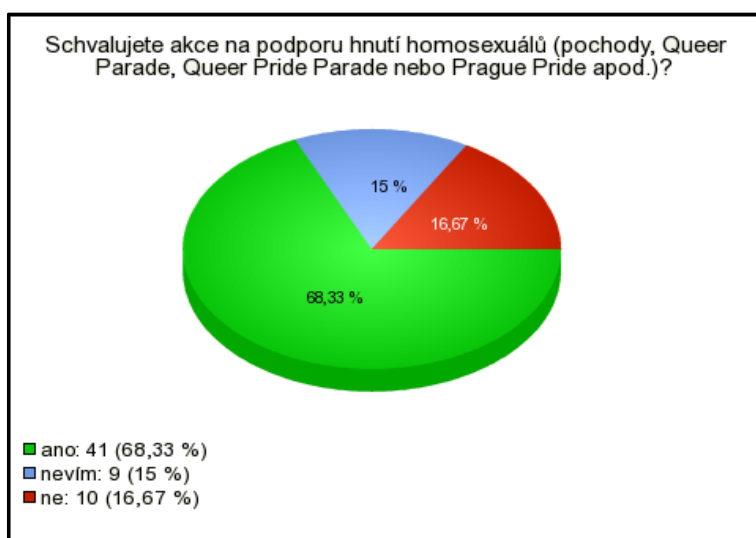

Graf 18

K potvrzení či vyvrácení **hypotézy č. 4: Domnívám se, že mezi mladými homosexuálně a bisexuálně orientovanými lidmi převažuje pozitivní hodnocení akcí na podporu práv homosexuálů**, se vztahovaly dotazníkové otázky č. 20, 21 a 22, přičemž otázka č. 22 byla do dotazníkového šetření zařazena opět spíše pro dokreslení celkové situace a postoje respondentů. V odpovědi na tuto otázku se respondenti také mohli široce rozepsat.

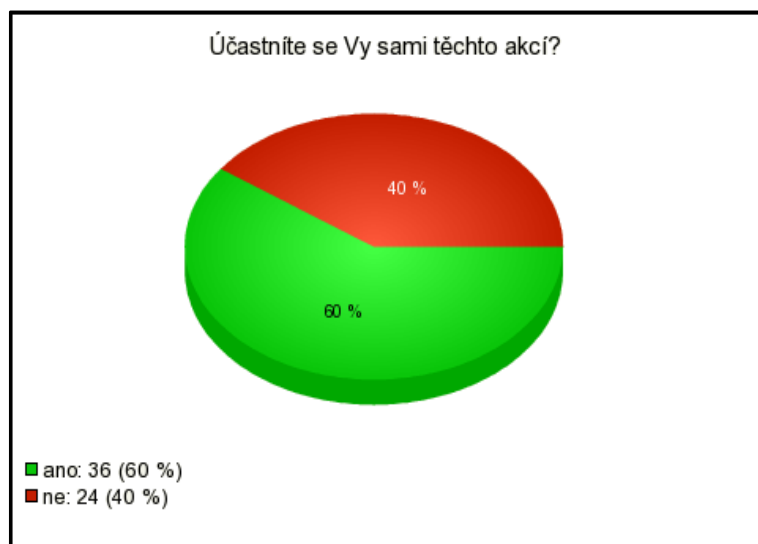
Otázka č. 20 zjišťovala, zda respondenti schvalují akce na podporu práv homosexuálů (např. pochody, Queer Parade, Queer Pride Parade nebo Prague Pride apod.).

41 respondentů (68,3 %) tyto akce schvaluje, 9 respondentů (15 %) odpověď na tuto otázku neznalo a 10 respondentů (16,7 %) akce na podporu práv homosexuálů neschvaluje.

Graf 19

Otázka č. 21 zkoumala, zda se dotazovaní akcí na podporu práv homosexuálů přímo účastní, čímž zajisté také vyjadřují svůj postoj k této problematice. Většina dotazovaných, celkem 36 respondentů (60 %) se těchto pochodů účastní a 24 respondentů (40 %) se takových pochodů neúčastní. Z výsledku je tedy patrné, že mezi mladými homosexuálně a bisexuálně orientovanými lidmi převažuje spíše pozitivní hodnocení akcí na podporu práv homosexuálů.

Graf 20

Otázka č. 22 opět plnila účel spíše doplňkové otázky, aby dokreslila subjektivní postoj respondentů k předchozí otázce č. 21. Zjišťovala, z jakého konkrétního důvodu se respondenti pochodů za práva homosexuálů účastní či neúčastní.

Dotazování se ve svých odpovědích dělilo na dva tábory, kdy část respondentů s pozitivním postojem k těmto akcím vyzdvihovala jejich svobodu, toleranci, možnost ukázat okolí, že jsou normální lidé, možnost ukázat, že jsou hrdí a nestydí se za svou sexuální orientaci. Tyto pochody berou jako příležitost setkat se s přáteli, poznat nové lidi a především jako možnost postavit se za svoje práva.

Jeden z respondentů uvádí „*Jsem hrdý, že jsem se dokázal smířit se svou homosexuální orientací, kterou beru jako součást své osobnosti. Tyto akce mě ujišťují v tom, že nejsem jediný gay na světě.*“ Další z dotazovaných uvádí „*Chci podpořit svou účastí naše právo existovat a být viděni, a to ve stejném světle jako heterosexuální páry. Také podporuji možnost dozvědět se spoustu zajímavých informací.*“ Další názor měl respondent, který uvádí „*Ačkoliv nejsem nikterak excentrický či exhibicionistický, tak tyto události považuji za jednu z mála příležitostí, při kterých mohu svého partnera políbit, vzít za ruku bez toho,*

abychom se mohli případně stát "senzací", která nutí kolemjdoucí k tomu, aby se na nás podívali. Chci žít ve světě, kde nejsem ničím zvláštním a nenormálním, proto se zúčastňuji událostí, které nás možná ne v nejlepším světle prezentují, zviditelňují a dávají nám alespoň určitý hlas ve společnosti, ve které žijeme.“

Oproti tomuto táboru stojí část respondentů s negativním postojem k těmto akcím, která argumentovala přílišnou okázalostí pochodů, zkreslováním skutečností novináři nebo samotnými organizátory. Někteří respondenti mají pocit, že pochody ve formě, ve které jsou prezentovány v médiích, vrhají na celou problematiku v očích veřejnosti špatné světlo. Jeden z respondentů uvádí *„Necítím se na nich dobře. Občas mi přijde, že působí ve stylu: „Koukejte se na mě, jsem teplej, kdo je víc.“ Někteří zástupci komunity na sebe takto upozorňují způsobem, který ovlivňuje mínění veřejnosti v negativním směru.“* Další píše *„příliš excentrické a okázalé chování je kontraproduktivní pro věci, na kterých záleží více - manželství, děti, rodina. Gay Pride je pochod excese a z větší části (i když ne úplně) kazí dojem celé homosexuální komunity v očích lidí, kteří jinak v kontaktu s homosexuály nejsou. To pak ztěžuje zrovnoprávnění na všech úrovních.“* Další respondent uvádí *„Queer Parade jsou akce, které mi dnes již přijdou zbytečné. Byly by teď potřebné v Rusku, u nás tak před 10-20 lety. Dnešní pochody jsou přehlídkou bizarních oblečků a vrhají na gay-komunitu spíše špatné světlo a dojem promiskuity a "bouřlivého" života.“*

Jedna respondentka objasnila názor, proč se podobných akcí neúčastní *„Chceme stejná práva jako ostatní, ale těmito pochody ukazujeme, jak moc odlišní jsme, ale já se za odlišnou nepovažuji, takže se nezúčastňuji.“* Dalším z dotazovaných vadil především mediální obraz těchto pochodů. *„Vadí mi, jak o těchto akcích informují noviny. Schválně ukazují ty nejextrémnější z nás a už neukážou ty tisíce úplně obyčejných lidí, čímž podněcují u veřejnosti alergii na homosexualitu.“* Další tvrdí *„vadí mi na tom hlavně to, že média si vezmou právě to "nejzajímavější" z těchto akcí a ukážou pak foto veřejnosti - nahatý gaye a lesby na alegorických vozech apod. No a pak se nelze divit tomu, že si v hospodě lidi řeknou, proč těmto lidem dávat možnost adopce.“*

Jeden z dotazovaných si myslí že *„podobné akce nemají pozitivní dopad, spíše negativní. Zpravidla několik lidí (organizátorů) vydává své osobní názory za názory všech homosexuálů, pár exhibicionistů se předvede novinářům a ti nejhorší jsou poté prezentováni veřejnosti jako příklad gayů. Toto vše dle mého názoru i mezi jinak tolerantními lidmi vzbuzuje oprávněné znechucení. V době, kdy v naší zemi necítím absolutně žádnou diskriminaci homosexuálů mi podobné akce připadají spíše kontraproduktivní.“*

6 SHRNUÍ VÝZKUMU A VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ

Na základě vyhodnocení jednotlivých otázek a sumarizování výsledků došlo k ověření jednotlivých hypotéz.

Hypotéza č. 1: Domnívám se, že mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé vítají existenci zákona o registrovaném partnerství a zaujímají k jeho existenci pozitivní vztah.

Tato hypotéza byla **potvrzena**.

73,3 % respondentů považuje zákon o registrovaném partnerství za důležitý, ale jen 31,7 % respondentů si myslí, že se tento zákon věnuje důležitým právním otázkám. Přesto by možnosti registrace využilo nebo již využilo 51,7 % respondentů, což je více jak polovina všech dotázaných.

Z výsledků vyplývá, že ačkoli většina respondentů považuje zákon o registrovaném partnerství za důležitý, více jak 46 % respondentů si nemyslí, že se tento zákon věnuje důležitým právním otázkám. Ale i přes určité pochybnosti respondentů o tom, že zákon o registrovaném partnerství řeší důležité právní otázky, je patrné, že většina respondentů vítá existenci tohoto zákona, považuje zákon za důležitý a možnosti, které tento zákon nabízí, využili nebo by v budoucnu rádi využili.

Hypotéza č. 2: Domnívám se, že mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé by uvítali změny v obsahu zákona o registrovaném partnerství, nejsou tedy spokojeni s jeho dosavadním obsahem.

Tato hypotéza byla **potvrzena**.

80 % respondentů by změnilo obsah zákona o registrovaném partnerství, z čehož je zřejmé, že většina dotázaných není spokojena s nynějším obsahem tohoto zákona. Potvrzují to i další ukazatele, neboť 80,3 % respondentů by využilo možnosti založit rodinu, 78,3 % respondentů by využilo možnosti osvojit si dítě svého partnera a 83,3 % respondentů by uvítalo možnost společného jmění partnerů, kdyby zákon tyto právní instituty upravoval.

Z výsledků vyplynulo, že převážná většina dotazovaných respondentů by změnila právě výše uvedené zásadní oblasti úpravy v obsahu zákona o registrovaném partnerství.

Hypotéza č. 3: Domnívám se, že více jak 70 % mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí považuje zákon o registrovaném partnerství za diskriminační ve srovnání s manželstvím.

Tato hypotéza byla **potvrzena**.

80 % respondentů považuje zákon o registrovaném partnerství za diskriminační ve srovnání s manželstvím. Potvrzuje to i další údaj, který uvádí, že 95 % respondentů by uvítalo, kdyby si instituty registrovaného partnerství a manželství byly právně rovné. Z výsledků je zřejmé, do jaké míry respondenti vnímají rozdíly v právních aspektech těchto dvou institucí.

Hypotéza č. 4: Domnívám se, že mezi mladými homosexuálně a bisexuálně orientovanými lidmi převažuje pozitivní hodnocení akcí na podporu práv homosexuálů.

Tato hypotéza byla **potvrzena**.

68,3 % respondentů schvaluje akce na podporu práv homosexuálů a 60 % respondentů se těchto akcí dokonce přímo účastní, čímž vyjadřují svůj postoj k této problematice.

Cílem uskutečněného výzkumu bylo zjistit postoj mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí k institutu registrovaného partnerství a k akcím na podporu práv homosexuálů. Domnívám se, že se mi tento cíl podařilo dotazníkovým šetřením naplnit. Přestože nelze výsledky mého šetření získané od relativně malého vzorku homosexuálně a bisexuálně orientované populace generalizovat a vyvozovat z nich obecné závěry, byl názor na tuto problematiku potvrzen.

Homosexuálové vítají existenci zákona o registrovaném partnerství, jsou rádi, že mají možnost stvrdit svou partnerskou lásku aktem registrace, a to i přesto, že si je většina z nich vědoma, že jim zákon o registrovaném partnerství nepovoluje stejná práva, kterými disponuje majoritní společnost. Z výzkumu vyplynulo, že mladí lidé s homosexuální a bisexuální orientací zaujímají v současné době více negativní než pozitivní postoj k registrovanému partnerství, neboť byly potvrzeny všechny stanovené hypotézy vztahující se k této problematice. Mladým homosexuálům a bisexuálům se zákon o registrovaném partnerství jeví jako diskriminační a uvítali by změny obsahu tohoto zákona. Shledávají v něm nedostatky a zastávají názor, že by zákon o registrovaném partnerství měl projít zásadními změnami.

Některé země nebrání homosexuálním párům, aby využívaly umělé oplodnění, stejně jako stále více zemí umožňuje adopce dětí stejnopohlavním párům. Diskriminační důsledky v oblasti soukromoprávní lze spatřovat např. v neexistenci společného jmění partnerů. Samostatnou kapitolou by pak bylo zamyšlení nad diskriminačními důsledky v oblasti veřejnoprávní. Výše zmiňované skutečnosti značně stěžují stejnopohlavním párům budování jejich společného života.

Na základě výpovědí respondentů bylo zjištěno, že všechny stanovené výzkumné hypotézy byly potvrzeny. Hypotéza č. 1, která měla potvrdit nebo vyvrátit pozitivní vztah respondentů k zákonu o registrovaném partnerství, byla potvrzena. Převážná většina mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí se staví pozitivně k existenci tohoto zákona. Opačně se však staví k obsahu zmíněného zákona. To dokazuje i hypotéza č. 2, která tvrdila, že mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé nejsou spokojeni s obsahem zákona o registrovaném partnerství a uvítali by tudíž jeho změny. Tato hypotéza byla potvrzena. Stejně tak byla potvrzena hypotéza č. 3, která tvrdila, že mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé považují zákon o registrovaném partnerství za diskriminační ve srovnání s manželstvím. I přes výsledek a potvrzení hypotézy č. 1, lze usuzovat spíše na negativní postoj mladých homosexuálů a bisexuálů k zákonu o registrovaném partnerství. Hypotéza č. 4, která měla potvrdit nebo vyvrátit pozitivní hodnocení akcí na podporu práv homosexuálů a bisexuálů, byla také potvrzena. Homosexuálové a bisexuálové vítají, že se jejich postavení ve společnosti věnují média. I když jsou v případě akcí na podporu práv homosexuálů v očích veřejnosti tyto akce prezentovány spíše v negativním světle.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit postoj mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí k institutu registrovaného partnerství a k akcím na podporu práv homosexuálů. V teoretické části jsem definovala základní pojmy týkající se odlišné sexuální orientace, v další části je práce zaměřena na problematiku diskriminace a ve třetí kapitole teoretické části je provedena komparace registrovaného partnerství a manželství v oblasti veřejného a soukromého práva. Součástí práce je také empirická část, která prostřednictvím dotazníkového výzkumu zjišťovala postoj mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí k institutu registrovaného partnerství a k akcím na podporu práv homosexuálů.

Na základě výpovědí respondentů bylo zjištěno, že všechny stanovené výzkumné hypotézy byly potvrzeny. Hypotéza č. 1, která měla potvrdit nebo vyvrátit pozitivní vztah respondentů k zákonu o registrovaném partnerství, byla potvrzena. Převážná většina mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí se staví pozitivně k existenci tohoto zákona. Opačně se však staví k obsahu zmíněného zákona. To dokazuje i hypotéza č. 2, která tvrdila, že mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé nejsou spokojeni s obsahem zákona o registrovaném partnerství a uvítali by tudíž jeho změny. Tato hypotéza byla potvrzena. Stejně tak jako byla potvrzena hypotéza č. 3, která tvrdila, že mladí homosexuálně a bisexuálně orientovaní lidé považují zákon o registrovaném partnerství za diskriminační ve srovnání s manželstvím. I přes výsledek a potvrzení hypotézy č. 1, lze usuzovat spíše na negativní postoj mladých homosexuálů a bisexuálů k zákonu o registrovaném partnerství. Hypotéza č. 4, která měla potvrdit nebo vyvrátit pozitivní hodnocení akcí na podporu práv homosexuálů a bisexuálů, byla také potvrzena.

Domnívám se, že se mi cíl diplomové práce podařilo naplnit.

Výsledky této diplomové práce mohou být užitečné pro mne, pro všechny, kteří se o homosexuální problematiku zajímají, a také pro samotné homosexuály a bisexuály. Je k dispozici pro lidi, kteří by se rádi dověděli více o problémech, které sužují občany s odlišnou sexuální orientací. Výsledky práce mohou také pomoci k vytvoření vlastního postoje a názoru k tak diskutovanému zákonu, kterým je zákon o registrovaném partnerství. Práce může být jistým vodítkem i pro ty, kteří ještě v dnešní době pohlíží na homosexualitu jako na jev, který vybočuje z normálu.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Právní normy a zákony:

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (antidiskriminační zákon).

Literatura:

BEŇOVÁ, K., ET. AL. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR.* Praha: Úřad vlády ČR, 2007. ISBN 978-80-87041-33-8.

BLAHA, M. *Internalizovaná homofobie.* Havlíčkův Brod: 2006, 44 s.

BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P., KÜHN, Z. *Rovnost a diskriminace.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-584-1.

BRZEK, A., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, J. *Třetí pohlaví?.* Praha: Scientiamedica, 1992. ISBN 80-85526-03-4.

CAPPONI, V., HAJNOVÁ, R., NOVÁK, T. *Sexuologický slovník.* 1. vyd. Praha: Grada, 1994, 152 s. ISBN 80-7169-115-1.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-7184-141-2.

FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality.* 1. vyd. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004.

FANEL, J. *Gay historie.* Praha: Dauphin, 2000. 527 s. ISBN 8072720104.

FIALOVÁ, E., SPOUSTOVÁ, I., HAVELKOVÁ, B. *Diskriminace a právo.* Praha: Gender Studies, 2007. ISBN 978-80-86520-20-9.

- FIFKOVÁ, H., a kol.** *Transsexualita, diagnostika a léčba*. Praha: Grada, 2002.
- FREUD K.** *Homosexualita u muže*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1962.
- HELMINIAK, D. A.** *Co vlastně Bible říká o homosexualitě?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-77325-122-2.
- HENDRYCH, D.** *Právní slovník*, 2. rozšířené vydání, C. H. Beck, Praha 2003, 1320 str. ISBN 8071797405.
- JANOŠOVÁ, P.** *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-954-5.
- MORUS, R.** *Světové dějiny sexuality*. Praha: Naše vojsko, 1992.
- MUHROVÁ, K.** *Vývoj právní úpravy postavení homosexuálů*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnícká fakulta, Katedra dějin státu a práva. Vedoucí diplomové práce Pavel Salák.
- MURIN, G., WEISS, P.** *Abeceda tělesné lásky*. Praha: Triton, 2004.
- PALKOVIČ, J.** *Sociální exkluze homosexuálů v ČR*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd. Vedoucí diplomové práce Dana Knotová.
- PONDĚLÍČEK, I., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, J.** *Lidská sexualita jako projev přirozenosti kultury*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1971.
- PROCHÁZKA, I.** *Comingout: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1.
- PROCHÁZKA, I., JANÍK, D., HROMADA, J.** *Společenská diskriminace lesbických žen, gay mužů a bisexuálů v ČR*. Praha: Gay iniciativa v České republice, 2003.
- SMETÁČKOVÁ, I., BRAUN, R.** *Homofobie v žákovských kolektivech*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, 54 s. ISBN 978-80-7440-016-2.
- STÁHALOVÁ, L.** *Sexuální orientace jako důvod společenské diskriminace*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, IMS Brno. Vedoucí bakalářské práce Zdeňka Vaňková.
- STRAUSS, A., CORBIN, J.** *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-8583-460-X.
- TALANDOVÁ, J.** *Sociální postavení lesbických žen a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti*. Praha: L-klub Lambda, 1997.
- VOLŠTÁTOVÁ, T.** *Sexualita a ochrana lidských práv: problém ochrany práv homosexuálů a transsexuálů*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita

v Brně, Právnická fakulta, Katedra právní teorie. Vedoucí diplomové práce Tatiana Machalová.

ZADINOVÁ, P. *Soukromoprávní aspekty manželství, registrovaného partnerství a nesezdaného soužití.* Brno, 2008. Rigorózní práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra občanského práva.

ZVĚŘINA, J. *Sexuologie (nejen) pro lékaře.* 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství Cerm, s.r.o, 2003.

Internetové zdroje:

DOMEŠOVÁ, A. *Život homosexuála* [online]. STUD Brno, 2005 [cit. 2010-09-23]. Dostupný z WWW: <http://studovna.stud.cz/sb-domesova/1_3_typy.phtml>.

Gay a lesbická liga [online]. ©2004-2005 [cit. 2013-09-26]. Stručný obsah zákona o registrovaném partnerství. Dostupné z: <<http://www.gl.cz/gll-dokumenty/2006-03-14-prehled-rp.phtml>>.

Gay a lesbická liga [online]. ©2004-2005 [cit. 2013-09-27]. Komparace manželství a registrovaného partnerství. Dostupné z: http://www.gl.cz/rp-otahalova/5_6_0_komparace_s_manzelstvim.phtml.

Gay a lesbická liga [online]. ©2004-2005 [cit. 2013-09-27]. Srovnání práv a povinností manželů a registrovaných partnerů. Dostupné z: <<http://www.gl.cz/gll-dokumenty/2006-03-14-srov-manz-rp.phtml>>.

Historie homosexuality [online]. *gayentertainment.webnode.cz* [cit. 2013-09-24]. Dostupné z: <http://gayentertainment.webnode.cz/historie-homosexuality>.

Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva národnostní menšiny Džamily Stehlíkové. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transsgender menšiny v ČR* [online]. 2007. [cit. 2013-09-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/sexualni-mensiny/ANALYZA_final.pdf.

Vyplň to.cz [online]. ©2008-2013 [cit. 2013-10-28]. Dostupné z <http://www.vyplnto.cz/>.

Zápis ze schůze Výboru pro sexuální menšiny ze dne 26.1.2010. [cit. 2013-09-25].

Dostupné z : <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/sexualni-mensiny/pracovni-skupina-pro-otazky-sexualnich-mensin-24225/>.

SEZNAM GRAFŮ

Číslo grafu	Název grafu	Strana
1	Pohlaví?	53
2	Věk?	53
3	Vaše sexuální orientace?	54
4	Máte v současné době partnerku/partnera?	54
5	Pokud ano, žijete ve společné domácnosti?	55
6	Hlásíte se veřejně k odlišné sexuální orientaci?	55
7	Víte o tom, že existuje zákon o registrovaném partnerství?	56
8	Seznámili jste se s obsahem tohoto zákona?	57
9	Je pro Vás zákon o registrovaném partnerství důležitý?	57
10	Myslíte si, že tento zákon řeší důležité právní otázky?	58
11	Využili jste/byste Vy sami možnosti registrovaného partnerství?	59
12	Změnili byste něco na obsahu zákona o registrovaném partnerství?	59
13	Změnilo se něco ve Vašem životě, díky zákonu o registrovaném partnerství?	60
14	Uvítali byste možnost založení rodiny (umělé oplodnění, osvojení apod.)?	60
15	Využili byste možnost osvojení dětí Vašeho partnera?	61
16	Uvítali byste možnost společného jmění partnerů?	61
17	Připadá Vám zákon o registrovaném partnerství diskriminační ve srovnání s manželstvím?	62
18	Uvítali byste, aby si instituty registrovaného partnerství a manželství byly právně rovný?	64
19	Schvalujete akce na podporu hnutí homosexuálů (pochody, Queer Parade, Queer Pride Parade nebo Prague Pride apod.)?	64
20	Účastníte se Vy sami těchto akcí?	65

SEZNAM TABULEK

Číslo tabulky	Název tabulky	Strana
1	Počet homosexuálů a heterosexuálů v populaci v závislosti na sexuální orientaci, sexuální identifikaci a sexuálním chování	19
2	Počet homosexuálních mužů, kteří si uvědomí svou sexuální orientaci v závislosti na jejich věku	24

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I.

Dotazník

Sexuální orientace versus diskriminace

Postoj mladých homosexuálně a bisexuálně orientovaných lidí k institutu registrovaného partnerství a k akcím na podporu práv homosexuálů.

Cílem mého výzkumu je získat Váš názor na registrované partnerství, zda ho považujete za přínos pro Váš život a hodnotíte ho pozitivně či nikoli, ale především chci zjistit, zda ho nepovažujete v určitých oblastech za diskriminační (např. ve srovnání s manželstvím).

Posledními dvěma otázkami zjišťuji Váš postoj k akcím na podporu práv homosexuálů.

Vámi vyplněné údaje budou použity pouze pro účely mé diplomové práce.

Bc. Marcela Loukotová, DiS.

1. Pohlaví?

- a) žena
- b) muž

2. Věk?

- a) 18 – 24
- b) 25 – 34
- c) 35 - 44
- d) 45 – 54

3. Vaše sexuální orientace?
 - a) homosexuální
 - b) bisexuální

4. Máte v současné době partnerku/partnera?
 - a) ano
 - b) ne

5. Pokud ano, žijete ve společné domácnosti?
 - a) ano
 - b) ne

6. Hlásíte se veřejně k odlišné sexuální orientaci?
 - a) Ano
 - b) Jen rodině, přátelům a blízkým
 - c) Ne

7. Víte o tom, že existuje zákon o registrovaném partnerství?
 - a) Ano
 - b) Ne

8. Seznámili jste se s obsahem tohoto zákona?
 - a) Ano
 - b) Částečně
 - c) Ne

9. Je pro Vás zákon o registrovaném partnerství důležitý?
 - a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím

10. Myslíte si, že tento zákon řeší důležité právní otázky?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

11. Změnili byste něco na obsahu zákona o registrovaném partnerství?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím (neznám zákon)

12. Využili jste/byste Vy sami možnosti registrovaného partnerství?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

13. Změnilo se něco ve Vašem životě, díky zákonu o registrovaném partnerství?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

14. Uvítali byste možnost založení rodiny (umělé oplodnění, osvojení apod.)?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

15. Využili byste možnosti osvojení dětí Vašeho partnera?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

16. Uvítali byste možnost společného jmění partnerů?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

17. Pripadá Vám zákon o registrovaném partnerství diskriminační ve srovnání s manželstvím?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

18. Pokud ano, v čem?

Prosím vypište.....

19. Uvítali byste, aby si instituty registrovaného partnerství a manželství byly právně rovné?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

20. Schvalujete akce na podporu práv homosexuálů (pochody, Queer Parade, Queer Pride Parade nebo Prague Pride apod.)?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

21. Účastníte se Vy sami těchto akcí?

- a) Ano
- b) Ne
- c)

22. Z jakého důvodu?

Prosím vypište.....